Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Hospodářská politika

VLIV ČÍNSKÝCH PĚTILETÝCH PLÁNŮ NA ČESKÝ EXPORT MEZI LETY 2006-2015

diplomová práce

Autor: Filip Švojgr
Vedoucí práce: Ing. Zdenka Vostrovská, CSc.
Rok: 2017

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Filip Švojgr
V Kladně, dne 15. 12. 2017

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval **Ing. Zdence Vostrovské, CSc.** za její odbornou pomoc, cenné rady a připomínky.

Vysoká škola ekonomická v Praze
Katedra hospodářské a sociální politiky

Národohospodářská fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Bc. Filip Švojgr**

Studijní program: Ekonomie a hospodářská správa

Obor: Hospodářská politika

Název tématu: **Vliv Čínských pětiletých plánů na český export mezi lety 2006-2015**

Zásady pro vypracování:

1. Diplomová práce se bude zaměřovat na pobídky vznikající v ČLR pomocí pětiletých plánů a následně analyzovat, jakým způsobem ovlivňují český export. Cílem bude zjistit, zda čeští exportéři reagují na tyto pobídky a upravují podle nich svou exportní strategii a zároveň zda mají dostatečnou podporu k překonávání bariér, které sebou přináší obchod s ČLR.
2. ČLR se stala jedním z nejdůležitějších aktérů na ekonomickém poli a její obrovský trh skýtá řadu možností pro světové exportéry. Česká republika, jakožto malá ekonomika orientovaná na export, je tímto ekonomickým gigantem ovlivněna a díky nedávnému sbližování vztahů mezi ČR a ČLR se dá očekávat, že tento vztah bude nabývat na důležitosti.
3. Teoretická část bude přibližovat fungování čínské ekonomiky na základě pětiletých plánů. Následně bude také vysvětleno, jak se tyto plány tvoří, a co je obsahem pětiletých plánů ve sledovaném období. Součástí bude také ekonomická teorie platební bilance a ostatních nástrojů zahraniční politiky.
4. Praktická část bude analyzovat toky mezinárodního obchodu mezi ČR a ČLR rozdělené na statky podle systému SITC. Dále také srovnávat skutečná data s předpoklady na základě čínských pětiletých plánů a možnostmi českých exportérů.

Rozsah práce: min 65 normostran

Seznam odborné literatury:

1. LIEW, L H. *The Chinese economy in transition : from plan to market.* Cheltenham: Edward Elgar, 1997. ISBN 1-85898-250-2.
2. KOVÁŘ, J. *Asie dynamický kontinent : hlavní faktory a ohniska růstu.* Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-683-X.
3. *Moderní Čína : komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem.* Brno: Jota, 2009. ISBN 978-80-7217-681-6.
4. FÜRST, Rudolf. Česko-čínské vztahy po roce 1989. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010, 235 s. ISBN 978-802-4616-537
5. MANKIW, N. Gregory. Macroeconomics. 8th ed. New York, NY: Worth, c2013. ISBN 978-1429240024.
6. MICHAL, Jan. Komparace hospodářských systémů. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1994, 214 s. ISBN 80-7066-954-3.
7. Ministry of Commerce People´s Republic of China: http://english.mofcom.gov.cn/
8. SPĚVÁČEK, Vojtěch. Makroekonomická analýza. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-92-4

Datum zadání diplomové práce: říjen 2017

Termín odevzdání diplomové práce: prosinec 2017

Bc. Filip Švojgr
Řešitel

Ing. Zdenka Vostrovská, CSc.
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Česká republika je značně závislá na zahraničním obchodu, což je zřejmé z charakteru českého hospodářství. Mimo tradičních partnerů z řad Evropské unie se dále prohlubují možnosti exportu zboží do vzdálenějších rozvojových trhů jako je Čínská lidová republika, která je svou charakteristikou hospodářství velmi zajímavou destinací pro český export. Čínské hospodářství je ovlivňováno tradičními centrálními pětiletými plány. V důsledku toho si tato práce si klade za cíl zjistit, do jaké míry ovlivňoval čínský centrální plán rozhodovací proces českých exportérů v období mezi roky 2006-2015. Analyzuje, zda byly pobídky centrálních plánů zjevné, zda na ně čeští exportéři reagovali a měli k tomu dostatečnou institucionální podporu. Teoretická část zasazuje čínské hospodářství do teoretického rámce tržně cenových a centrálně plánovaných konceptů hospodářské politiky. Dále také popisuje historicko-ekonomický vývoj ČLR, který je stěžejní pro pochopení současné situace čínského hospodářství. Praktická část popisuje proces tvorby centrálních plánů v praxi a zaměřuje se na analýzu jedenáctého a dvanáctého centrálního pětiletého plánu s následným porovnáním závěrů těchto plánů s reálnými hodnotami exportu českého zboží mezi roky 2006-2015 dle metodiky Českého statistického úřadu v přeshraničním pojetí s využitím rozdělení na zbožové struktury systému SITC. Finálním zjištěním práce je, že aktuální čínské pětileté plány již nejsou determinujícími dokumenty, které by řídily všechny aspekty ekonomiky jako tomu bylo v minulosti. Výrazným způsobem český export neovlivňují a čeští exportéři jsou odkázáni spíše na subjekty zabývající se česko-čínskými obchodními vztahy.

Klíčová slova

vývoz, obchodní bilance, centrální plánování, Česká republika, Čínská lidová republika, zahraniční obchod, příležitost

JEL

C82, D47, F10, F13

Abstract

The Czech Republic is to greater extend dependent to international trade, which is set by the character of Czech economy. Except of traditional partners from European Union there is a growing number of possibilities to export goods to more distant developing markets, like People's Republic of China, which is an interesting destination for our export of goods mostly because of the character of Chinese economic system. Economic system, which is strongly influenced by the traditional five-year central plans. Consequently, this work aims to provide insight to how much those central plans were influencing decision making process of Czech exporters, if the incentives of the plans were visible enough and if the Czech exporters were reacting to those incentives with a sufficient backup in form of institutional support during years 2006-2015. Theoretical part aims to set Chinese economy into theoretical framework of market pricing and central planning concepts of economics. Furthermore, this part describes historical and economic development crucial for better understanding to current situation of Chinese economy. Practical part describes the process of making of Chinese five-year central plans with emphasis on analysis of 11th a 12th five-year central plan with comparison of outcomes from those two plans with real data of exported goods from Czech Republic to People's Republic of China between years 2006-2015 according to methodology of Czech statistical bureau in cross-border form with division to commodity structures in conformity with SITC system. Outcome of this work is realization that those two Chinese five-year plans do not influence all economical aspects of Chinese economy anymore and therefore they are not influencing Czech exporters of goods in greater extent and Czech exporters must rely on subjects of Czech-Chinese business relations.

Key words

export, central planning, The Czech Republic, People's Republic of China, foreign trade, trade balance, opportunities

JEL

B27, C82, F10, F13

Obsah

Úvod **10**
1 ČÍNSKÁ EKONOMIKA **12**
1.1 Hospodářské systémy 12
1.1.1 Hospodářská politika 13
1.1.2 Tržní systém 16
1.1.3 Centrálně plánovaný systém 18
1.2 Vývoj čínského ekonomického systému 20
1.2.1 Ekonomika před rokem 1978 21
1.2.2 Ekonomická transformace 22
1.2.3 Ekonomika do konce 20. století 25
1.2.4 Ekonomika po roce 2000 27
2 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY **29**
2.1 Základní charakteristika 29
2.2 Dynamika a struktura zahraničního obchodu 30
2.3 Směnné relace 32
2.4 Platební bilance 32
2.4.1 Vertikální členění 33
2.4.2 Horizontální členění 33
2.4.3 Salda platební bilance 36
3 Tvorba pětiletých plánů **37**
3.1 Vývoj plánování v ČLR 37
3.2 Proces tvorby 38
4 Jedenáctý pětiletý plán **42**
4.1 Proces zavádění plánu 42
4.2 Základní charakteristika 43
4.3 Energetická udržitelnost a efektivita 44
4.4 Tvorba harmonické společnosti 45
4.5 Reforma vládního systému 46
4.6 Závěry v rámci jedenáctého pětiletého plánu 47

5 Dvanáctý pětiletý plán 48
5.1 Základní charakteristika 48
5.2 Zvýšení domácí poptávky 49
5.3 Snižování nerovností ve společnosti 51
5.4 Efektivnější využívání energií 53
5.5 Lepší ochrana životního prostředí 55
5.6 Závěry v rámci dvanáctého pětiletého plánu 56
6 Exportní příležitosti 57
6.1 Institucionální podpora 58
7 Obchod mezi ČR a ČLR mezi lety 2006-2015 61
7.1 Celkový export a obchodní bilance 61
7.2 Export rozdělený podle SITC 65
7.2.1 Potraviny a živá zvířata (skupina 0) 65
7.2.2 Nápoje a tabák (skupina 1) 66
7.2.3 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv (skupina 2) 67
7.2.4 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály (skupina 3) 68
7.2.5 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky (skupina 4) 69
7.2.6 Chemikálie a příbuzné výrobky (skupina 5) 69
7.2.7 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu (skupina 6) 70
7.2.8 Stroje a dopravní prostředky (skupina 7) 71
7.2.9 Průmyslové spotřební zboží (skupina 8) 73
7.2.10 Komodity a předměty obchodu (skupina 9) 74
7.3 Závěry v rámci českého exportu do ČLR 74
Závěr 77
Seznam použité literatury 81
Seznam obrázků 91
Seznam tabulek 92

Úvod

Česká republika je malou zemí Střední Evropy s malým vnitřním trhem, a tak je pro ni zahraniční obchod velmi důležitý. Důkazem toho je fakt, že je jednou z nejvíce otevřených ekonomik v celé Evropě. Většina exportu putuje k největším obchodním partnerům z Evropské unie, mezi které patří například Německo, Slovensko, Polsko nebo Francie, ale postupně se stávají lukrativními i další trhy v rozvojových částech světa jako je Jižní Amerika nebo Asie. Mezi nejzajímavější země pro export českého zboží můžeme zařadit Čínskou lidovou republiku. Česko-čínský obchodní vztah je ústředním tématem této diplomové práce, která si klade za cíl analyzovat toky zahraničního obchodu mezi ČR a ČLR se zaměřením na strukturu a výši českého exportu zboží mezi lety 2006-2015 za působení dvou čínských pětiletých plánů. Za předpokladu, že ústředním národohospodářským dokumentem je centrální pětiletý plán, ze kterého je zřejmé, kam by měl zahraniční import směřovat a čeští zájemci o export zboží mohou díky této platformě reagovat na změny v čínském hospodářství. Hlavním cílem je analýza korelace čínských centrálních plánů s českým exportem zboží. Dosažení zmíněného cíle spočívá v analýze a následném porovnání závěrů jedenáctého a dvanáctého pětiletého plánu s reálnými hodnotami exportovaného českého zboží. Dalším předpokladem je, že i přes možnosti čínského trhu a kvalitu českých výrobků, na tomto trhu stále působí relativně malé množství českých firem. Na tento fakt navazuje analýza institucionální podpory, které se v ČR dostává zájemcům o export zboží do ČLR.

V teoretické části je nejdříve kladen důraz na bližší charakteristiku čínského hospodářství, jelikož to je svojí organizací ve světě jedinečné. Čínský hospodářský systém označovaný jako sociálně tržní ekonomika je zařazen do přehledu hospodářských systémů s potřebným vysvětlením teoretických přístupů tržně cenových a centrálně plánovaných systémů. Následuje popis vývoje čínského ekonomického systému od roku 1949 do současnosti, který je nutný pro pochopení současné ekonomické situace. Popisuje tak cestu, jakou čínská ekonomika prošla od začátku implementace centrálního plánování k současnému mixu hospodářských systémů, který sama Komunistická strana Číny nazývá jako sociálně tržní hospodářství. Závěrem teoretické části jsou uvedeny základní charakteristiky pojící se k vnějším ekonomickým vztahům společně s uvedením pojmů, které je nutné znát při analýze toků mezinárodního obchodu.

Praktická část začíná popisem tvorby centrálních plánů včetně historického vývoje plánování od roku 1949, jelikož čínské centrální plánování je značně odlišné od sovětského plánování, na jehož základech bylo vystavěno. Následuje analýza dvou čínských pětiletých plánů, které ovlivňují hospodářské období mezi roky 2006-2015. Přesněji se jedná o jedenáctý (2006-2010) a dvanáctý (2011-2015) pětiletý plán. Podrobnější analýza má za cíl ukázat, co je součástí těchto plánů a jak tyto plány ovlivňují chod celé země v praxi včetně implikací, které by měly mít dopad na rozhodovací proces českých exportérů zboží.

Nejdůležitější součást praktické části je analýza exportních příležitostí s následným porovnáním reálných dat českého exportu zboží získaných z Českého statistického úřadu, včetně nástinu možných překážek, které se pojí se vstupem na čínský trh a také rozsahu institucionální podpory, které se dostává zájemcům o export zboží do ČLR ze strany českých státních i soukromých subjektů. Jsou analyzována data zahraničního obchodu mezi ČR a ČLR na základě přeshraničního pojetí, které je sice lepší spíše pro zahraniční srovnání, ale data národního pojetí nejsou dostupná v potřebné šíři tak, aby bylo možné analyzovat teritoriální a zbožovou strukturu českého exportu. Časové řady tedy ukazují podrobnou analýzu hodnot exportu českého zboží rozděleného podle zbožových struktur SITC, aby bylo možné lépe porovnat příležitosti s reálnými daty a blíže pozorovat strukturu exportu zboží.

1 ČÍNSKÁ EKONOMIKA

Čínská lidová republika zaznamenává výrazný ekonomický růst umocněný reformami, které probíhají od roku 1978 a transformují centrálně plánovanou ekonomiku směrem k tržní ekonomice. Posledních několik let tempa růstu lehce stagnují, ale stále se jedná o jednu z nejvíce dynamických ekonomik na světě. Na vybraných ekonomických ukazatelích publikovaných Světovou bankou můžeme tento dynamický růst dokázat. HDP v paritě kupní síly mezi roky 1978 a 2015 vzrostlo ze 178 miliard USD na 11 bilionů USD. HDP na hlavu vzrostlo ve stejném období ze 183 USD na 8 027 USD a populace vzrostla z 969 milionů na 1,371 miliardy.[1]

Rapidní ekonomický růst ovlivňuje i blahobyt populace. ČLR se povedlo zlepšit blahobyt drtivé většiny obyvatel, kteří žili pod nebo na hranici chudoby. Pro ilustraci mezi lety 1981 až 2013 kleslo procento obyvatel s denním příjmem pod 1,9 $/den z katastrofických 88 % na 1,9 %. Zároveň s tímto vývojem koresponduje také růst a dostupné peněžní prostředky střední třídy, díky které se otevírají další příležitosti pro světový export. Čínský trh se stává stále větším a lákavějším především pro firmy vyrábějící luxusní zboží. Bylo by ovšem mylné prezentovat pouze pozitivní jevy. Čínský ekonomický systém trpí řadou problémů a v budoucnu se budou některé z těchto problémů prohlubovat. Nejedná se pouze o ekonomické problémy, ale také demografické, politické, sociální a přírodní problémy. Vládní aparát si je těchto výzev vědom a pomocí pětiletých plánů adresují dané problémy a pracují na jejich vyřešení.[2]

1.1 Hospodářské systémy

Otázka fungování čínské ekonomiky je velice zajímavé téma. V první hlavě platné ústavy Čínské lidové republiky, která se nazývá obecné principy, se současný systém popisuje jako „socialistická tržní ekonomika“. Tento pojem se začíná objevovat zejména ve spojení s reformami, které započaly za vlády Den Xiaopinga po roce 1978 a později budou v této práci podrobněji přiblíženy.[3]

[1] World Bank. China 2016 [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://data.worldbank.org/country/china
[2] Poverty headcount ratio at $1,9 a day (PPP). *World Bank* [online]. 2017 [cit. 2017-10-09]. Dostupné z: https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?end=2013&locations=CN&start=1981&view=chart
[3] Constitution of the People‘s Republic of China. The National People's Congress of the People's Republic of China. [online]. 2017 [cit. 2017-10-29]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm.

Při snaze přiblížit si fungování ekonomiky ČLR je nezbytné se podívat na hospodářské systémy v obecné rovině a přiblížit si jednotlivé druhy těchto systémů. Hospodářský systém z definice popisuje cesty, jakými dochází k alokaci zdrojů, výrobě statků a služeb a jejich distribuci na trzích, přičemž všechny možné cesty jsou řízeny a koordinovány vzájemnými vztahy mezi ekonomickými subjekty.[4]

1.1.1 Hospodářská politika

„Hospodářská politika je obecně přístup státu k ekonomice své země. Jde o činnost, při níž nositelé hospodářské politiky (zejména vláda a centrální banka) používají svěřených nástrojů a pravomocí k tomu, aby mohli ovlivnit hospodářský vývoj (ekonomiky jako celek či její části), přičemž se snaží dosáhnout určitých ekonomických a v širší souvislosti i celospolečenských cílů.“[5]

Hospodářská politika jako samostatní vědní disciplína vzniká ve 30. letech minulého století. Její vývoj se zrychluje zejména od 70. let a je možné pozorovat dva odlišné proudy utváření hospodářské politiky. Liberální proud a intervencionistický proud.[6]

1.1.1.1 Liberální proud

Liberální proud je charakteristický minimálními zásahy státu do ekonomiky s primárním cílem pouze napravovat tržní selhání. Role státu je zúžena na vnitřní a vnější bezpečnostní politiku, ochranu vlastnických práv a fungování trhu. Přílišné zásahy do ekonomiky škodí, důvodem je přítomnost vládních selhání. Mezi vládní selhání se řadí vlastní zájmy vládních představitelů, časové zpoždění rozhodovacího procesu a nesoulad mezi politickým a ekonomickým cyklem. Do liberální větve hospodářské politiky se řadí například fyziokratické myšlení, klasický liberalismus, neoklasicismus a také monetarismus. **Fyziokraté** byli francouzští liberalisté a zastánci svobodného obchodu z druhé poloviny 18. století. Jsou označováni jako předchůdci klasiků. Vnímají ekonomický systém jako přirozený řád a razí politiku *„laissez faire“*.[7] **Klasikové** byli soustředěni kolem Adama Smithe a předními zástupci tohoto směru byli dále Thomas R. Malthus nebo David Ricardo. Svůj filozofický základ získali částečně od fyziokratů a také se řadí mezi liberalisty, kteří zastávají ekonomický systém založený na svobodné tržní

[4] SLANÝ, Antonín a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: Beck, 2003 s. 94
[5] tamtéž s. 86
[6] NĚMCOVÁ, Ingeborg a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. Praha: Grada, 1997 str. 10-14
[7] Základní heslo fyziokratů a klasický liberálů. Stát se nemá snažit zasahovat do hospodářství, a tím se snažit ho řídit.

konkurenci a svobodném obchodu bez zásahů státu a řízený neviditelnou rukou trhu. Tento pojem zavedl A. Smith a popisuje tím jedince, který sice sleduje svůj zájem, ale neviditelná ruka trhu ho dovede k chování, které je ve společenském zájmu. Ústřední zájem klasiků je upřen především na ekonomický růst. Na klasickou ekonomii navazují **Neoklasikové**. Sice se v mnohém výrazně liší, ale stále jsou odpůrci státních zásahů a příznivci liberalismu, když věří ve vnitřní stabilitu systému. Základní myšlenka neoklasické ekonomie vzniká během tzv. marginalistické revoluce. Marginalistická revoluce je období do roku 1871, kdy nezávisle na sobě přišli s myšlenkou teorie mezní užitečnosti William Jevons, Carl Menger a Leon Wallras. Neoklasická ekonomie se následně dělí na několik škol – Cambridge, Laussane a rakouskou školu. Stěžejní osobou je Alfred Marshall. Jednotlivé školy se zaměřují s jistými odlišnostmi na problematiku utváření ekonomické rovnováhy. Leon Wallras přichází s tvrzením, že teorie ceny a teorie rozdělování jsou spojeny s teorií ekonomické rovnováhy, která tak vysvětluje ceny zboží i cen výrobních faktorů na stejném principu. Poslední důležitou skupinou jsou **Monetaristé**, které je možné nazývat také jako zástupce Chicagské školy v čele s Miltonem Friedmanem. Ti mají největší zásluhu na tom, že se idea „*laissez faire*“ udržela i v druhé polovině 20. století a nebyla potlačena jinými názorovými proudy v čele s keynesiánstvím. Základní charakteristika Chicagské školy spočívala stejně jako u jejich předchůdců ve snaze minimalizovat úlohu státu v ekonomice a ve víře ve svobodné trhy a v jejich schopnost efektivně alokovat zdroje a rozdělovat důchody.[8]

1.1.1.2 Intervencionistický proud

Druhý proud je intervencionistický. Ekonomové tohoto proudu věří, že existuje velké množství dalších oblastí, ve kterých trh selhává, mimo klasická tržní selhání. Dále také selhává v nedostatečné ochraně proti rizikům, je typický nerovnoměrným rozdělením důchodů a existencí nerovnovážných stavů (hospodářských krizí). Za důležité pokládají státní zásahy, které jsou pro ekonomiku prospěšné. Do intervencionistického proudu je řazen merkantilismus, keynesiánství a teorie plánování. **Merkantilisté** zosobňovali ekonomický nacionalismus a sledování vlastních zájmů. Jejich myšlení převládalo v Evropě během 17-18. století ve Francii a Velké Británii. Zároveň vzniká německá odnož merkantilistů, kteří se nazývají kameralisté. Představovali posun od filozofie směrem k praktickým otázkám hospodářské politiky. Podle nich jsou zájmy jednotlivců odlišné

[8] HOLMAN, Robert. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy ekonomické učebnice.

od zájmů národa a je nutný silný stát (panovník) a systém státní regulace. Aktivní bilanci pokládali za prostředek k růstu bohatství. Mezi představitele patřili například Thomas Munn nebo Richard Cantillon. **Keynesianství** je jedním z hlavních ekonomických proudů 20. století. Hlavním představitelem byl John Maynard Keynes. Jeho teorie je založena na vnitřně nestabilním trhu. Pokud chceme dosahovat plného využití zdrojů, tak je třeba stabilizovat tržní ekonomiku pomocí makroekonomické stabilizační politiky státu. Stát má zasahovat, aniž by ovlivňoval základní principy tržní ekonomiky. Těmi jsou svoboda jednotlivce a soukromé vlastnictví. Stát nemá zasahovat proti neviditelné ruce trhu, ale má vytvořit podmínky, aby mohla dobře fungovat. Na keynesiánství následně reaguje neokeynesiánství a postkeynesiánství. Mezi neokeynesiánce se řadili významní ekonomové jako Franco Modigliani, Paul S. Samuelson nebo Robert M. Solow. **Centrální plánovaní** získává své teoretické základy na konci 19. století, kdy se pochybuje o některých aspektech tržního systému. Ideologicky se hlásí k marxismu a trh je zde nahrazen centrálním orgánem, který obstarává plánování celé ekonomiky. V praxi se s ním setkáváme od roku 1928 na území SSSR a následně i v jeho satelitech. [9]

Hospodářské systémy se rozdělují na základě dvou kritérií. Dle formy a struktury vlastnictví nebo dle principu organizace hospodářství. Podle prvního způsobu, se tak hospodářský systém rozděluje na **socialistický** typ systému, kde dominuje veřejné (kolektivní) vlastnictví nad soukromým, a na systém **kapitalistický**, kde naopak soukromé vlastnictví dominuje nad tím veřejným. Využijeme-li druhý způsob dělení, tak je důležité položit si tři otázky: „Co vyrábět ?“, „Jak vyrábět?“ a „Pro koho vyrábět?“. Pokud o všech těchto otázkách rozhodují samotné firmy na základě spotřebitelských preferencí, a tím pádem o alokaci zdrojů rozhoduje trh sám, tak se tento hospodářský systém nazývá jako **tržní systém**. Pokud o výše zmíněných otázkách rozhoduje autorita například v podobě státních institucí, poté se tento systém nazývá jako **centrálně plánovaném systému**. Posledním typem hospodářského systému je **zvykový systém**, který je založen na tradicích a dnes již není tak běžný. Používal se zejména ve středověku, kde na problémy alokace zdrojů a další ekonomické problémy reagovali řešením založeným na tradicích.[10]

Výše zmiňované rozdělení jsou čistě teoretické a z toho důvodu je nutné myslet na to, že v praxi hospodářské systémy fungují zcela odlišně. Nejčastěji dochází k tomu,

[9] HOLMAN, Robert. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy ekonomické učebnice
[10] MICHAL, Jan Š. *Komparativní hospodářské systémy*. Praha: Karolinum, 1994. s 15-21

že ekonomické modely jednotlivých zemí jsou kombinací výše zmíněných hospodářských systémů, kdy jeden ze systémů je považován za majoritní. Souběžné působení teoretických konceptů trhu a plánu ve 20. století znamená, že většina ekonomik funguje na tzv. principu hledání třetí cesty. V následující části kapitoly jsou jednotlivé systémy dle druhého způsobu dělení hlouběji analyzovány.

1.1.2 Tržní systém

Tržní systémy se dále dělí na jednotlivé větve. Existuje celá řada modelů tržních ekonomik, které se od sebe do určité míry liší. Mezi ně se řadí liberální tržní systém, který považuje za nutnost, aby byl přítomen tržní mechanismus a zároveň minimální státní regulace. Mezi liberální tržní systémy jsou řazeny země jako je USA nebo Austrálie. Dalším je konzervativní model tržního systému. V tomto modelu se vedle tržních sil prosazují i netržní síly. Stát garantuje relativně vysokou míru sociálních jistot, a právě podle míry garance sociální jistot můžeme konzervativní model dále dělit na kontinentální, skandinávský a středomořský model sociálně tržního systému. Posledním typem je asijský rozvojový tržní systém. Systém, ve kterém má silnou roli stát. Typickým příkladem je Jižní Korea či Singapur. V těchto státech jsou snadno pozorovatelné vazby mezi podnikateli a vládními představiteli.[11]

Základním principem tržního systému je trh. Na trhu se vytváří rovnovážná cena díky setkání nabízejících a poptávajících. Trhem není pouze trh statků a finálních služeb, ale celá vzájemně propojená tržní soustava, ve které jsou přítomny ostatní trhy jako trh výrobních faktorů, trh kapitálu a ostatní finanční trhy, trh práce nebo trh nemovitostí. Cenou pak v širším slova smyslu mohou být různé druhy úroků, devizové rezervy, mzdy nebo nájemné. Cenový mechanismu funguje na čtyřech principech, a aby dobře fungoval, tak je nutné, aby hospodářské subjekty správně a realisticky předvídaly budoucnost. Funkce ceny je informační, motivační, distribuční a alokační. Cena je informačním signálem šířícím se ekonomikou za účelem informovat o pozici produktu na trhu a také o jeho vztahu s ostatními produkty. Výše ceny může motivovat i demotivovat k nákupu skrze vidinu většího výdělku, zisku nebo například úspory. Cena alokuje zdroje ekonomických subjektů mezi různá užití, tak aby bylo efektivní. Distribuční funkce pomocí výše ceny rozděluje spotřebitele dle ochoty platit.[12]

[11] DICKEN, Peter. *Global shift: mapping the changing contours of the world economy*. London: Sage Publications, 2007. str. 177-178.
[12] HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011, str. 14-17

Konkurenční trh má tendenci alokovat výrobní faktory, tak aby byla splněna jedna ze základních podmínek tzv. paretovského optima – alokační efektivnost.[13] Poptávající se snaží o maximalizaci svého užitku a toho dosahují, pokud nakupují do té doby, než se mezní užitek ze statku nevyrovná s cenou poptávaného statku. Nabízející na druhou stranu maximalizují zisk vyráběním množství produktu, kdy se jeho mezní příjem rovná mezním nákladům. Působí zde Smithova neviditelná ruka trhu.[14] Cena se bude následně lišit dle typu konkurence na trhu. Při dokonalé konkurenci se bude cena rovnat průměrným a mezním příjmům. V odvětví bude zároveň v krátkém období nulový ekonomický zisk. Při nedokonalé konkurenci bude cena vyšší, než jsou mezní příjmy a mezní náklady a bude odpovídat velikosti příslušné poptávky. Ekonomický zisk poté závisí na typu nedokonalé konkurence. Zde je možnost, že firmy budou dosahovat zisku i v dlouhém období. V tomto případě se většinou bude jednat o monopolní trh. Nedokonalou konkurenci lze rozdělit na tři typy, které se od sebe výrazně liší. Monopolistická konkurence obsahuje velký počet firem, které jsou cenovými tvůrci a prodávají lehce diferenciovaný produkt. V dlouhém období není možné mít ekonomický zisk vzhledem k tomu, že neexistují bariéry k vstupu do odvětví. Na oligopolním trhu působí jenom malý počet firem, které jsou tvůrcem ceny a vstup do odvětví není úplně jednoduchý. V závislosti na míře kooperace na tomto trhu může být ekonomický zisk i v dlouhém období.[15] Posledním typem je monopolní trh. Pouze jedna firma na trhu, která je cenovým tvůrcem. Náklady spojené se vstupem na trh jsou velmi vysoké, a tak zde dochází k ekonomickému zisku i v dlouhém období. Ve vyspělých ekonomikách se stát snaží omezit monopolní a oligopolní struktury a podpořit konkurenční trhy.[16]

Teoretický koncept tržního systému předpokládá snahu o minimalizování státních zásahů do trhu. Stát by měl především vytvářet stabilní hospodářské prostředí, zajišťovat fungování tržního mechanismu a kontrolovat subjekty působící na trhu. Zde opět můžeme pozorovat, že realita je naprosto odlišná od teoretického modelu, jelikož i ve velmi vyspělých ekonomikách stát do trhu zasahuje, a to především v obdobích krizí, což se naplno ukázalo během poslední ekonomické krize. Hlavním cílem modelu tržního

[13] Paretovo optimum je stav ve kterém si jedinec ani skupina nedokáže polepšit bez toho, aby si někdo jiný pohoršil.
[14] MICHAL, Jan Š. *Komparativní hospodářské systémy*. Praha: Karolinum, 1994 str. 57-65
[15] Oligopoly jde rozdělit podle typu kooperace na Bertrandův, Cournotův nebo Stackelbergův model. Další typ oligopolu kooperuje na základě vězňova dilematu (teorie her)
[16] N. GREGORY MANKIW AND MARK P. TAYLOR. *Economics*. 2. ed. Andover: Cengage Learning, 2011 Str. 308-355

hospodářství je hospodářský růst, alokační efektivnost v podobě zvyšující se produktivity výrobních faktorů a v případě jednotlivců zlepšit životní úroveň.[17]

Mezi přednosti tržního systému patří fakt, že každá změna na straně poptávky nebo nabídky na kterémkoli trhu vyvolá vždy odezvu na všech spojených trzích za předpokladu pružných cen, pak mají všechny trhy tendenci k rovnováze. Za předpokladu dostatečné konkurence se také systém přibližuje alokační efektivnosti, která je značně vyšší v tržních systémech než v systémech centrálně plánovacích. Zároveň tržní systém spojený s podnikatelskou svobodou přináší široký výběr statků a služeb. Nedostatky tržního systému jsou nejčastěji přisuzovány tržním selhání. Systém s motivem soukromého zisku totiž nemůže bez vládního zásahu produkovat kolektivní statky a neprodukuje veřejné statky v dostatečném množství. Nedokonalá konkurence zmíněná v předchozí části kapitoly porušuje alokační efektivnost a dalším nevyžádaným jevem jsou externality. Ať už pozitivní nebo negativní, ale znamenají, že si jednotlivec nepřivlastňuje všechen užitek nebo škodu své činnosti. Dále je tržní systém spojen se značnou diferenciací příjmů. Mezi další problémy patří skutečnost, že spotřebitelé i někteří výrobci upřednostňují krátkodobé uspokojení před dlouhodobým. Nejvýraznějším nedostatkem jsou pozorovatelné hospodářské cykly (střídání hospodářského růstu s hospodářským útlumem).[18]

1.1.3 Centrálně plánovaný systém

H. D. Dickinson centrální plánování definuje takto:

„Plánování je určování hlavních ekonomických rozhodnutí, co (kolik), jak, pro koho, kdy a kde vyrobit, vědomým rozhodováním specifické autority na základě obsáhlého přehledu o ekonomickém systému jako celku.“ [19]

V centrálně plánovaném systému nenajdeme stěžejní principy systému tržního. Především zde nefunguje tržní ani cenový mechanismus. V centrálně plánovaném systému je to stát a jeho příslušné instituce, kdo tvoří tržní cenu a nabízené množství. Stát přímo vstupuje do řízení mikroekonomických procesů. Vertikální rozhodovací systém nahrazuje horizontální systému. Jednotlivé instituce jsou vzájemně podřízené a rozhodování jednotlivých institucí jsou závazná pro ostatní. Ve vertikálním systému není zaručeno, a ve většině případů není

[17] GREGORY, Paul R. a Robert C. STUART. *Comparative economic systems*. 1999, str. 95-108
[18] MICHAL, Jan Š. Komparativní hospodářské systémy. Praha: Karolinum, 1994 str. 76-78
[19] SLANÝ, Antonín a kol. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. Praha: Beck, 2003. Str. 79

ani dosaženo, optimální množství statků a optimální ceny na trhu. Role státu je zde klíčová.[20]

Základním nástrojem centrálního plánování je ústřední plán. Tento systém je nejčastěji spojován s nedemokratickými režimy jako byl Svaz sovětských socialistických republik (SSSR). Ovšem není tolik známé, že centrální plánování bylo po určitý čas používáno také ve Francii, Japonsku, Nizozemsku nebo Norsku. Země, které jsou charakterizovány jako demokratické tržní ekonomiky. Ve Francii bylo centrální plánování používáno po druhé světové válce a ve všech dalších zmíněných zemích kromě Japonska se jednalo spíše o krátkodobé indikativní plánování.[21]

Centrální plánování rozlišujeme na dva typy. Imperativní a indikativní. V prvním případě se jedná o tzv. měkké plánování. Nevyžaduje se bezvýhradné dodržování plánu, má charakter spíše doporučení centrálních institucí v otázkách ekonomického vývoje. Indikativní plánování se objevuje například ve výše zmíněném Japonsku. Na druhou stranu imperativní typ centrálního plánování vyžaduje striktní dodržování řádu (plánu). Tento typ plánování byl používán například v Sovětském svazu.[22]

Plánovací instituce nahrazují funkce trhu, čímž jim vzniká povinnost sestavit plán výroby a plán vstupních faktorů do výroby na základě odhadů. Toho se dosahovalo dvěma způsoby. Materiální bilancí nebo analýzou vstupu a výstupu. Materiální bilance zobrazovala na jedné straně potřebu a na straně druhé zdroje na výrobu. V ekonomikách sovětského typu existovalo těchto bilancí i několik stovek. Analýza vstupu a výstupu používá matici vytvořenou Wassilym Leontiefem, ruským držitelem Nobelovy ceny.[23]

Tvorba plánu sebou nese určitá úskalí. Zásadním otázkou je správnost odhadu výstupu, který se ve většině případů významně liší od skutečné finální spotřeby. Vzniklý převis poptávky nad nabídkou by měl být následně řešen daní z obratu, a naopak převis nabídky nad poptávkou by se měl řešit dotacemi. Nesoulad mezi nabídkou a poptávkou a následný nedostatek zboží na trhu vede k rozšiřování šedé ekonomiky a ke vzniku černého trhu.

[20] SLANÝ, Antonín a kol. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. str. 78-79
[21] tamtéž. str. 80-81.
[22] MICHAL, Jan Š. Komparativní hospodářské systémy. Praha: Karolinum, 1994 str. 142-143
[23] Wassily Leontief. Official Website of the Nobel Prize [online]. 2017 [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1973/leontief-bio.html

Mezi další problémy lez zařadit mylné využívání průměrných veličin místo veličin mezních, které se využívají v klasické mikroekonomii. Dále není povolen svobodný trh s kapitálem. O investování se nerozhoduje pomocí úrokové míry, ale přes návratnost investic či koeficient relativní účinnosti investic. V situaci, kdy nebyla splněna hranice doby návratnosti, kterou státní autorita mylně stanovila, tak investice nemohla být realizována. Dalším problémem byla neexistence zahraničního obchodu. Centrálně plánované ekonomiky limitují možnosti zahraničního obchodu a na tomto poli působí pouze určitý vládní subjekt. Ekonomiky s centrálním plánováním nemohou zjistit svoje komparativní výhody a nevýhody ve výrobě statků. O importu a exportu rozhodovaly teoretické indexy, které tvořily porovnání mezi domácí a zahraniční cenou daného statku. V hospodářské politice se dále upřednostňovala kolektivní spotřeba nad spotřebou jednotlivce. Nesmíme zapomínat na časové zpoždění a problém nesouladu mezi potřebou, výrobou a spotřebou statku. Rozdílná je také struktura firem a důležitost jednotlivých pracovních pozic. V tržní ekonomice jsou důležití podnikatelé a manažeři, kdežto v centrálně plánované ekonomice jsou důležití plánovací technici. [24]

Se zajímavým příspěvkem k teorii ekonomických systémů přichází Walter Eucken, který pozoroval vztah mezi typem ekonomického systému a preferencí velikosti podniku v něm. Centrálně plánované ekonomiky jsou charakteristické velkými homogenními podniky a malé a střední podniky byly díky své diferenciaci považovány za nežádoucí. V tržních ekonomikách je tento jev opačný.[25]

1.2 Vývoj čínského ekonomického systému

Od vzniku Čínské lidové republiky roku 1949 prošel ekonomický systém celou řadou změn. Po roce 1949 se ČLR stává socialistickou zemí, ve kterých vláda hraje v ekonomice výraznou roli. Hospodářství se přetransformovává směrem k centrálnímu plánování dle sovětského typu. Ekonomický vývoj nebyl zrovna plynulý a neobešel se bez větších výkyvů, a to zejména v 50. a 60. letech. Na začátku 50. let se ekonomika řídí centrálním plánováním sovětského vzoru, 60. léta jsou typické období „maoismu“ a na konci 70. let systém prochází reformami Den Xiopinga. Reformy, které vyvíjí systém směrem k tržnímu typu hospodářství.

[24] MICHAL, Jan Š. *Komparativní hospodářské systémy*. Praha: Karolinum, 1994 str. 142-146
[25] EUCKEN, Walter. *O teorii centrálně řízené ekonomiky: Analýza německého experimentu* [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://mises.urza.cz/database/clanky/52_21_Eucken_2.pdf

Hlavní politický směr určuje od roku 1949 Komunistická strana Čínské lidové republiky a v oficiální materiály uvádějí, že je země řízena na základě demokratického centralismu. Ve skutečnosti je hlavní rozhodovací silou KS ČLR a její kolektivní vedení. Vedení KS je neoddělitelné od vedení státu. V čele KS stojí generální sekretář, který je zároveň prezidentem ČLR. Nejdůležitějšími orgány jsou Politbyro, a zejména jeho Stálý výbor, jehož úloha na řízení státu není zcela transparentní, ale předpokládá se, že jeho hlavní představitelé rozhodují o základním směřování celé země. [26]

1.2.1 Ekonomika před rokem 1978

Komunistická strana definitivně porazila Kuomintang[27] a 1. 9. 1949 tak vzniká Čínská Lidová Republika v čele s předsedou KS Mao-Ce Tungem. Po vzoru Sovětského svazu se ekonomika řídí centrálně pomocí pětiletých plánů. To ve zkratce znamená, že vláda stanovovala ceny klíčových komodit, výši a distribuci investičních fondů, předepisovala cíle výrobních podniků a rozdělovala energetické zdroje. Také kontrolovala bankovní systém a určovala výši platů a zaměstnanecké kvóty. Zahraniční obchod je od začátku 50. let vládním monopolem. **První pětiletý plán** vzniká mezi lety 1953-1957. Kladl důraz na rychlý průmyslový rozvoj. Dále znamenal konfiskaci velkokapitálu, znárodnění některých území a také kolektivizaci zemědělství a řemesel. Roste těžký průmyslu po vzoru firem v SSSR a s pomocí sovětské techniky a finančních investic. Charakteristické jsou zároveň velké státní investice do rozvoje průmyslu. To znamenalo odliv peněz ze zemědělství, kde v tu dobu pracovalo zhruba 80 % aktivního obyvatelstva.[28]

Přelom 50. a 60.let se nesl ve znamení experimentů tehdejšího komunistického vedení, které prakticky zastavily a dá se říci, že až zvrátily ekonomický růst. Prvním z nich byl **Velký skok (1958-1963)**, který znamenal naprostou ekonomickou katastrofu. Velký skok se vyznačoval vytvářením zemědělských komun, zvyšováním průmyslové produkce, stavbou dalších továren a neobyčejným poklesem zemědělské produkce. Cílem plánu bylo dostat se ve velmi krátkém časovém horizontu na hospodářskou úroveň západních mocností skokovým nárůstem průmyslové produkce pomocí mobilizace mas. Na industrializaci vyčleňuje vláda v tomto období více než 30 % národních příjmů. Zemědělství je odstaveno do pozadí zájmů, lidé jsou nuceni pracovat na megalomanských

[26] SAICH, Tony. *Governance and Politics of China*. New York: Palgrave Macmillan, 2011
[27] Nacionalistická strana pod vedením generála Čankajška, která je vyhnána komunisty na Taiwan.
[28] Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno: Jota, 2009. Encyklopedie Britannica – průvodce, str. 129-134.

projektech a nezbývá jim nic na obživu. Země se potýká s hladomorem, který si podle neoficiálních zpráv vyžádal zhruba 30-50 milionů životů. HDP se propadlo během Velkého skoku téměř o 13 %. Katastrofa pro ekonomický rozvoj ČLR, rozvoj Komunistické strany Číny a také konec „kolektivního" vedení KSČ.[29]

Po velkém skoku následovala další ekonomická pohroma, kterou byla **Velká kulturní revoluce** (1966–1976). Období, které se také někdy označuje jako období největšího šílenství. Toto období se vyznačovalo snahou Mao-Ce Tunga a jeho radikální skupiny dokončit komunistickou revoluci a rozbít struktury uvnitř KSČ. Mnozí odborníci se domnívají, že za těmito snahami stálo zničení kapitalistů uvnitř komunistické strany. Během deseti let chaosu se naprosto destabilizovala vláda. Rozvráceny byly vysoké školy a průmysl. Na konci Velké kulturní revoluce byla zemědělská produkce na hlavu prakticky stejná jako před dvaceti lety. Takže zemědělská produkce nekopírovala populační růst země. VKR končí smrtí Mao–Ce Tunga a zanechává Čínu ve stádiu rozvratu a chaosu.[30]

Na konci tohoto období se 88 % obyvatelstva nacházelo pod hranicí chudoby a i když ekonomika jako celek byla 10. největší na světě, tak HDP na hlavu nabývalo hodnoty 156,4 $ na obyvatele ročně, což řadilo ČLR na 135. místo světového pořadí ve společnosti chudých afrických zemí jako jsou Burundi nebo Malawi.[31] Zároveň složení celkového HDP ekonomiky korespondovalo s rozvojovými zeměmi, když majoritní podíl na HDP měl zpracovatelský průmysl (44,1 %), dále zemědělství společně s lesnictvím a rybářstvím (27,9 %). Většina ostatních složek dosahovala minoritních podílů nepřevyšující 5 %. Například finance (2,1 %) nebo stavebnictví (3,8 %). Nutnost ekonomických reforem byla tedy více než zřejmá.[32]

1.2.2 Ekonomická transformace

Čínská ekonomika byla v období před rokem 1978 v mizerné kondici a reforma více částí ekonomiky byla nezbytná. V tomto období jsou běžné přesuny mezi vyzdvihováním tržně orientovaných reforem, a naopak názory sympatizující s návratem k závislosti na centrálním plánování. Reformy byly původně mířeny na překonávání nepříznivé ekonomické situace na konci VKR. Výsledky, které dané ekonomické reformy přinášely,

[29] FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států, str. 409-421.
[30] Tamtéž str. 423-449
[31] The World Bank. World Development Indicators. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.PCAP.CD&country=
[32] China statistical yearbook. 2016. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/indexeh.html

rozhodly o tom, že budou pokračovat i do ostatních odvětví. Reformy byly aplikovány gradualisticky a vybíraly se pouze ty prvky kapitalismu, které přinášely největší finanční prospěch.[33]

Hlavní pilíře ekonomické transformace:

- **modernizace zemědělství**
- **modernizace průmyslu**
- **důraz na vědu a techniku**
- **posílení obrany národa**

Čína poznala, že **politika otevírání světu** bude klíčová. Čínská ekonomika se může naplno rozvíjet pouze s kapitálem a technologiemi získanými v zahraničí.

Prvním pilířem byla reforma zemědělství. Zemědělská produkce za posledních 20 let stagnovala zásluhou politik Mao Ce-tunga. Nezvyšovala se adekvátně s populačním růstem. Populace se mezi lety 1953-1989 zvětšila zhruba o 600 milionů. Poptávka po zemědělských produktech byla stále větší, ale vinou snahy o přehnanou industrializaci se produkce v zemědělství téměř nezměnila. Další příčinou byl podle Thomase G. Rawskiho fakt, že v zemědělství za Mao Ce-Tunga došlo k poklesu produktivity práce na osobu a jednotku času, i když množství investované práce i samotného produktu vzrostlo. Zkrátka produkce nedokázala vyrovnat populační růst. [34]

Základní strategií modernizace zemědělství byla snaha motivovat rolníky. Kolektivně obdělávaná pole se rozdělovala na menší plochy a byla pronajímána jednotlivým rodinám. Navíc produkt, který jednotliví rolníci vypěstovali nad kvóty určené lokální vládou na základě centrálního plánu, jim byl následně poskytnut k prodeji na volném trhu. Rolníci si tak mohli výrazně přilepšit k celkovému přijmu. Tímto byla stimulována celková produkce. V 80. letech se zemědělská produkce i díky těmto změnám zvýšila zhruba 2,5krát.[35]

[33] ZNAMENÁČEK, Martin. Čínská ekonomika - hlavní změny a perspektiva: hlavní faktory a ohniska růstu. Str. 7-9
[34] China, agriculture in transition: report of FAO mission on agricultural planning and policy, 28 july-12 august 1980. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1981.
[35] FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. Str. 454-456

Po roce 1978 dochází k posunu a důraz se mimo zemědělství začíná klást také na výrobu spotřebního zboží pro export. Těžký průmysl byl utlumen mimo jiné kvůli nedostatku energetických zdrojů a hlavní úlohu přebírá lehký průmysl tažený zahraničními investicemi. Mezi největší změny patří zvětšování samostatnosti výrobců a také snaha o vyšší motivaci výrobců spojenou s možností prodávat přebytky na volném trhu stejně jako tomu bylo v zemědělství. Důraz se klade na rozvoj lehkého průmyslu. Bohužel veškerá opatření sebou přinášela i nežádoucí účinky. ČLR se potýkala s nedostatkem základních surovin, objevuje se mzdová spirála, vnitrostátně dochází k blokádám zboží z jiných oblastí a došlo k poklesu příjmů ústřední vlády nutný pro budování další infrastruktury.[36]

Důležité pro všechny pilíře transformace bylo otevírání ČLR zahraničnímu obchodu. Předně se jednalo o přilákání zahraničních investic i v podobě společných podniků cizích firem s čínskými státními orgány. Bohužel vzhledem k tomu, že se možnosti čínské infrastruktury poměrně brzo vyčerpaly, tak muselo být opuštěno od řady ambiciózních projektů s americkou nebo japonskou účastí. Nedílným aspektem přilákání zahraničních investic bylo zřízení **zvláštních ekonomických zón**. Z počátku hlavně na východním pobřeží ČLR, kde měly zahraniční podniky zlepšené daňové podmínky a další výhody. Vznik a následné fungování společných podniků i samotných zahraničních firem naráželo na značné problémy. Levná čínská pracovní síla často postrádala dovednosti a disciplínu. Bylo nutné komplikovaně získávat nesčetná povolení a řešení sporů mezi čínskou a zahraniční stranou bylo značně náročné. Často se také stávalo, že zahraniční firmy měly problém vyvézt své zisky z ČLR.[37]

Dále byla nutná cenová reforma, aby trh založený na tržních principech fungoval správně a efektivně přerozděloval. Byl potřeba racionální cenový systém, což byl problém vzhledem k subvencím v minulosti. Jednalo se o postupné uvolňování cenového mechanismu. Výsledkem tohoto kroku je, že se po dlouhou dobu všechny ceny určovaly centrálně. Až v 80. letech se začíná prosazovat princip volně vytvořené tržní ceny. V současnosti se uplatňují tři principy tvorby cen. Těmi jsou pevně určená cena, státní orientační cena a tržní cena. V dnešní době již dominuje systém svobodné tvorby cen (tržní cena). Pro ilustraci je v současnosti 95 % cen spotřebního zboží určováno svobodně

[36] FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států Str. 456-459
[37] Tamtéž Str. 459-460

pomocí tržní ceny. Tyto reformy sebou nesly v průběhu let relativně vysoký nárůst cen, jelikož tržní ceny pomalu nahrazovaly ceny uměle stlačené a subvencované vládním plánování.[38]

Důležitým oborem, který bylo potřeba reformovat byla věda a technika. Zde se učinilo několik dílčích změn. Oživila se čínská akademie věd a byla tu snaha o větší propojení výzkumu s výrobou. Dále bylo nutné bojovat proti tendencím výzkumných institucí, které se snažili střežit své talenty a pouze duplikovat práci, která byla již vykonaná někde jinde. Co se týče stranického formátu, tak zde byla snaha reformovat stranickou diktaturu pomocí omezení byrokratických struktur. [39]

1.2.3 Ekonomika do konce 20. století

Po určité době reformy naráží na omezené možnosti tehdejší čínské ekonomiky, které zapříčinily zpomalování ekonomického růstu. Den Xiaoping se v roce 1992 vydává na tzv. „Jižní inspekční cestu“, která mu pouze potvrdí, že reformní kroky byly správné a nic nebrání stanovení dalších principů restrukturalizace.

Tabulka č. 1 - Růst HDP v letech 1990-2000 (v %)

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
3,4	9,3	14,2	13,4	13,1	10,4	9,9	9,2	7,8	7,7	8,5

Zdroj: World Bank, HDP Growth and Inflation (GDP deflator) – vlastní úprava

Tabulka č. 1 znázorňuje, jak ekonomický růst začal opět zrychlovat po letech mírné stagnace na přelomu 80. a 90. let. Tempo růstu HDP kleslo v roce 1990 na 3,4 % oproti průměrným více než 10 % během 80. let. Prohloubit ekonomické reformy je tedy nutností a Den Xiaoping se svou „Jižní cestou“ pouze ubezpečil o správnosti reformních kroků. V dalších letech se ekonomický růst opět dostává do dvouciferných hodnot a až s koncem 20. století mírně zpomaluje. Mezi další Deng Xiaopingovi reformní kroky v 90. letech patřila:

- podpora diverzifikace ekonomiky s dominancí veřejného sektoru;

[38] Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno: Jota, 2009. Encyklopedie Britannica - průvodce. Str.134-137
[39] FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. Str. 460-461

- transformace vládní řízení ve snaze ustanovit kompletní systém makroekonomické kontroly;
- podpora modernizace podniků směrem k tržnímu hospodářství;
- zavádění jednotného a otevřeného systému, který by spojoval domácí a zahraniční trhy a zároveň optimalizoval zdroje;
- zajistit sociální stabilitu pomocí sociálního systému pro městské i venkovské oblasti;
- podpora vedoucích skupiny z rozvinutých oblastí, tak aby v budoucnu mohly pomoci méně rozvinutým oblastem.

Základní výčet doplňují další reformy ovšem už ne tak celistvé a méně významné. S dalšími změnami se nabízí otázka, zda je tato situace udržitelná, jelikož se principy tržního i centrálně plánovacího systému vzájemně vylučují. Zároveň je ale možné pozorovat snahy o postupnou gradualistickou restrukturalizaci systému pomocí pozvolného opouštění prvků centrálně plánovaného systému ve prospěch tržních prvků.[40]

Nezbytnými reformami prošel také bankovní systém. I když centrální banka stále není nezávislou institucí, ale spadá pod Státní radu, což ve světě již není tolik běžné. Přesto jsou hlavní cíle centrální banky podobné jako všude ve světě. Především jde o stabilitu měny a podporu ekonomického růstu, tvorbu monetární politiky, zajištění oběhu čínské měny a zajištění regulace a stability finančních trhů.[41]

Před transformací byl kapitál poskytován na bázi subvencí a podle centrálního plánu. Na významnosti postupně nabývají zahraniční kapitálové zdroje – půjčky od Světové banky a OSN. Od roku 1990 funguje burza cenných papírů v Šanghaji a Šen-čenu. Od roku 2003 je povoleno obchodovat na burze v ČLR i zahraničním firmám. Mění se struktura zahraničního obchodu. Obchod s komunistickými zeměmi se stává téměř bezvýznamným a hlavní ekonomičtí partneři jsou Japonsko, Taiwan, Jižní Korea, USA a také EU. Od roku 1990 má navíc Čína s většinou z těchto zemí pozitivní platební bilanci.[42]

[40] Economic System. Chinese Government's Official Website [online]. 2004 [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.gov.cn/english/2006-02/08/content_182584.htm.
[41] About PBC. *The People's Bank of China* [online]. c2012 [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.pbc.gov.cn/english/130712/index.html
[42] *Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem*. Brno: Jota, 2009. Encyklopedie Britannica - průvodce. Str. 142-144

Tabulka č. 2 - Vývoj HDP a inflace v letech 1990-2000 (v %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
růst HDP	3,4	9,3	14,2	13,4	13,1	10,4	9,9	9,2	7,8	7,7	8,5
inflace	**5,7**	**6,7**	**8,2**	**15,2**	**10,6**	**13,7**	**6,5**	**1,6**	**-0,9**	**-1,3**	**2,1**

Zdroj: World Bank, HDP Growth and Inflation (GDP deflator) – vlastní úprava

V tabulce č. 2 je vidět, jak se společně s hospodářským růstem zvyšovala míra inflace, která především mezi lety 1992-1995 dosahovala velmi vysokých hodnot. Inflace byla spojena s hospodářským růstem, který stimuloval agregátní poptávku, a byla také výsledkem aplikované monetární politiky v tomto období. Ke konci 90. let se daří dostávat inflaci pod kontrolu až do té míry, že v roce 1998 a 1999 míra inflace klesá velmi výrazně a z tabulky je vidět, že ČLR prožívala mírnou deflaci. [43]

1.2.4 Ekonomika po roce 2000

Nejvýznamnějším milníkem pro zahraniční obchod v novém tisíciletí byl vstup ČLR do WTO. Stalo se tak po patnácti letech vyjednávání a je to zásadní krok pro otevírání čínské ekonomiky světovému obchodu. Zároveň vstup do WTO představuje šancí pro mezinárodní exportéry, jelikož ČLR je zároveň se vstupem nucena uvolnit restrikce a další zábrany mezinárodního obchodu. [44]

Tabulka č. 3 - Růst HDP v letech 2000-2009 (v %)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
8,5	8,3	9,1	10	10,1	11,4	12,7	14,2	9,7	9,4

Zdroj: World Bank – GDP Growth (annual %) – vlastní úprava

Tabulka č. 3 znázorňuje ekonomický růst ČLR, který pokračoval v nastaveném trendu z poslední dekády minulého tisíciletí a čínská ekonomika tak meziročně rostla průměrně o 10,3 %. Takto velký a dlouhodobý růst je ve světě něco nevídaného. Nic na tom nezměnila ani ekonomická krize, která sice lehce zpomalila růst, ale rozhodně nezasáhla ČLR stejně jako západní ekonomiky, které se z krize vzpamatovávaly i několik let. Nejvyšší tempo růstu bylo těsně před krizí v roce 2007. Během ekonomické krize tempo růstu zpomaluje a v roce 2009 je 9,4 %, což je vzhledem k předchozím letem značné zpomalení, ale ve světovém kontextu se nejedná o nic tragického.

[43] KOVÁŘ, Jindřich. Asie - dynamický kontinent: hlavní faktory a ohniska růstu. Str. 148-152
[44] China joins the WTO. BBC News. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1702241.stm

ČLR se povedlo minimalizovat negativní účinky finanční krize díky fiskálním a měnovým stimulům. Vláda reaguje vládním balíčkem 587 mld. USD (zhruba 6,7 % HDP). Mezi hlavní rysy tohoto období patří uvolněná monetární politika, expanzivní fiskální politika a také pevná fixace jüanu na americký dolar (floating opět zaveden až v roce 2010). Vláda se zaměřila na pobídky k dlouhodobé spotřebě a tím k oživení poptávky. Vládní výdaje směřují do školství, zdravotnictví, inovací, na sociální zabezpečení a ochranu životního prostředí. Investice do infrastruktury mají ukázat, že ekonomika je stále v dobré kondici a tím se snaží udržet zájem investorů. Ekonomické krizi se nedalo zcela vyhnout ani v Číně, a tak i čínská ekonomika zaznamenala lehké zpomalení. Největší vliv na tento ekonomický vývoj mělo oslabení důležitých ekonomických partnerů (USA, Japonsko, EU). [45]

Tabulka č. 4 - Růst HDP v letech 2010-2016 (v %)

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
10,6	9,5	7,9	7,8	7,3	6,9	6,7

Zdroj: World Bank. GDP Growth (annual %) – vlastní úprava

Z tabulky č. 4 je vidět, že v posledních letech Čína zažívá nejpomalejší tempa růstu HDP od 90. let. Díky tomu přichází na řadu otázka, zda se čínská ekonomika nepřehřála a zda následující roky budou roky stagnace. Momentálně přichází fáze zklidnění a tempo růstu ekonomiky se postupně dostává pod 7 % a stále mírně klesá. Uvádí se několik příčin. Mezi nimi jsou doznívající efekty ekonomické krize spojené s pomalou obnovou vyspělých ekonomik zasažených krizí, které jsou důležitými obchodními partnery ČLR. Možnou příčinou je také zvyšování mezd, které následně vytlačuje průmysl náročný na práci (např. textilní) do jiných zemí Jihovýchodní Asie, kde je práce stále levná. Dalším efektem růstu reálných mezd je, že zvedají ceny exportního zboží a vyvážených komodit.[46] Čínský prezident Xi Jinping zpomalení růstu ekonomiky označuje jako zcela přijatelné, očekávané a odpovídající současné hospodářské situaci. I přes zpomalení tempa růstu ekonomiky principy rozvoje zůstávají neměnné a země je momentálně ve fázi strategických příležitostí.[47]

[45] The World Bank. Battling the forces of global recession [on-line]. [cit. 2017-10-30] Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTEAPHALFYEARLYUPDATE/Resources/550192- 1238574864269/5976918-1239010682147/update_april09_fullreport.pdf

[46] The Economist: A tightening grip [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.economist.com/news/briefing/21646180-rising-chinese-wages-will-only-strengthen-asias-hold-manufacturing-tightening-grip

[47] Bloomberg. Xi Says China Must Adapt to 'New Normal' of Slower Growth [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-05-11/xi-says-china-must-adapt-to-new-normal-of-slower-growth

2 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY

Další nezbytnou součástí teoretické části této práce je přiblížení základních charakteristik vnějších ekonomických vztahů. Uvedení pojmů, kterých bude využíváno v praktické části a uvedení metodiky toků zahraničního obchodu, které jsou důležitou součástí dalších kapitol této práce. Jde především o analýzu platební bilance, ze které pro potřeby této práce bude důležité sledovat obchodní bilanci.

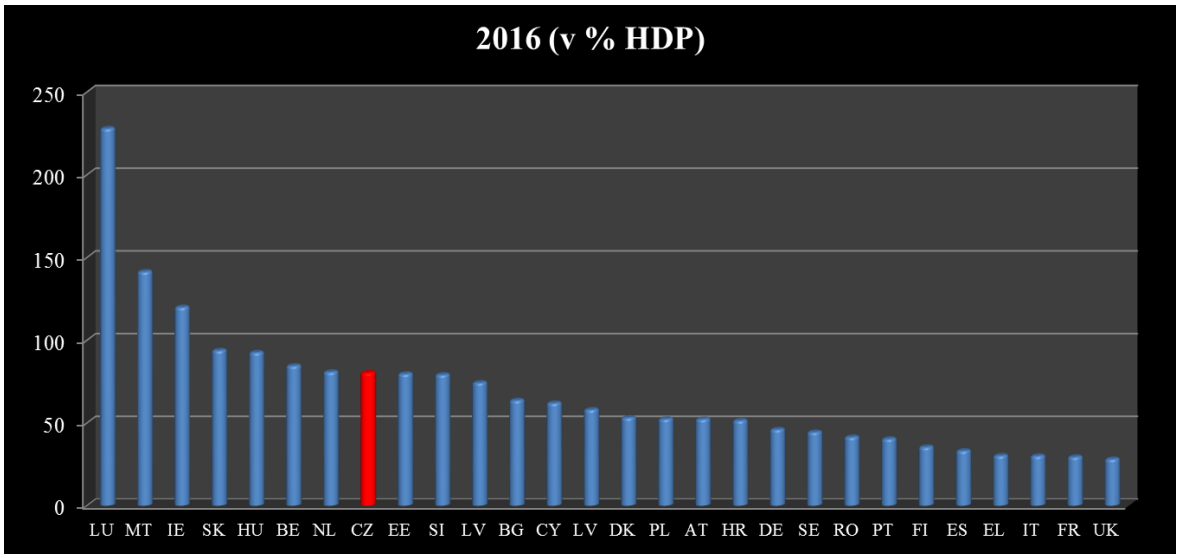
2.1 Základní charakteristika

Obecně zahraniční obchod znamená, že určitá část produkce zboží a služeb vytvořená v domácí ekonomice je vyvážena a zase na druhou stranu určitá část produkce, která je v domácí ekonomice spotřebovaná nebo investovaná, je vyráběna v zahraničí a do domácí ekonomiky je dovážena. Zahraniční obchod je cestou, jak realizovat komparativní výhody. Tedy výhody vyrábět dané zboží za relativně nižší ceny něž v jiných zemích. Pro menší ekonomiky s omezeným vnitřním trhem má zahraniční obchod obecně daleko větší význam než pro velké ekonomiky, které disponují velkým vnitřním trhem. Mezi hlavní faktory, které ovlivňují import, patří intenzita domácí poptávky, vývoj domácích exportů a jejich importní náročnost, vývoj světových cen dovážených komodit, vývoj a režim měnového kurzu a v neposlední řadě stupeň ochrany domácího trhu. Mezi faktory ovlivňující export patří stav vnější poptávky, konkurenceschopnost domácích exportérů, rozdíl mezi úrovní cen a mezd v domácí ekonomice a zahraničí a také vývoj měnového kurzu.[48]

Význam zahraničního obchodu pro danou ekonomiku lze měřit pomocí několika ukazatelů. Prvním z nich je podíl exportu, importu nebo obratu na celkovém HDP. Dalším způsobem je výše exportu/importu v USD na 1 obyvatele a třetím způsobem je podíl země na světovém obchodu. První dva ukazatele vyjadřují míru otevřenosti ekonomiky. Jako příklad můžeme ukázat pozici ČR, která je jednou z nejotevřenějších ekonomik v Evropské unii. Tento fakt je v souladu s předchozím tvrzením, že pro malé otevřené ekonomiky s malým vnitřním trhem je důležitý zahraniční obchod.[49]

[48] ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. Makroekonomická analýza: teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2016. Str. 434-437
[49] tamtéž. Str. 438

Obrázek č. 1 – Graf otevřenosti ekonomik v EU-28

Zdroj: World Bank. Exports of goods and services (in % of GDP) – vlastní úprava[50]

Na obrázku č.1 můžeme doložit předchozí tvrzení a je jasně vidět, jak velikost vnitřního trhu ovlivňuje otevřenost ekonomik. Na příkladu podílu exportu zboží a služeb na HDP v EU28[51] je vidět, že menší ekonomiky s menším vnitřním trhem dosahují velké otevřenosti ekonomiky a export zboží a služeb u nich tvoří významnou část HDP. Česká republika je řazena na 8. místě a před ní jsou země jako například země Beneluxu, Irsko, Slovensko nebo Maďarsko s poměry převyšujícími 80 % HDP. Na opačném konci spektra se naopak pohybuje Velká Británie, Francie, Španělsko nebo Itálie. Tento fakt činí menší evropské ekonomiky (nevyjímaje Českou Republiku) citlivé na vnější změny jako jsou ceny surovin v zahraničí a úroveň poptávky na zahraničních trzích.[52]

2.2 Dynamika a struktura zahraničního obchodu

Na příkladu České republiky bude vysvětlena dynamiku zahraničního obchodu. Export ČR za poslední dvě dekády rostl rychleji než import a v důsledku toho se zlepšovala obchodní bilance. Obchodní bilance byla původně ve schodku, ten postupně klesal až v roce 2005 přešla obchodní bilance do přebytku a tento trend se od té doby stále umocňuje.[53]

[50] The World Bank. Exports of goods and services (% of GDP) [online]. [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NE.EXP.GNFS.ZS&country=
[51] Data z roku 2016, tedy ještě s UK
[52] ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. Makroekonomická analýza: teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2016. Str. 437
[53] Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzoph_cr

V České republice se zahraniční obchod momentálně počítá dvěma způsoby. První způsobem je přeshraniční pojetí, které vypovídá o pohybu zboží přes hranice ČR bez ohledu na to, zda dochází k obchodu mezi rezidenty a nerezidenty. Tento způsob je v souladu s požadavky Eurostatu a díky fyzickému přesunu zboží, jsou tyto údaje mezinárodně srovnatelné. Druhým způsobem je národní pojetí zahraničního obchodu, které sleduje skutečný obchod realizovaný mezi českými a zahraničními subjekty. Obchod, ve kterém dochází ke směně mezi rezidenty a nerezidenty a vypovídá tak o exportní a importní výkonnosti ekonomiky lépe než přeshraniční pojetí.[54]

Zahraniční obchod lze sledovat dle komoditní struktury, kterou je možné rozdělit pomocí položek SITC (Standart International Trade Classification). Základních položek tohoto členění je deset a jsou uvedeny v následující tabulce č. 5. Toto členění ovšem dále pokračuje až na pětimístnou klasifikaci SITC 5 ve které se nalézá celkem 2900 položek.[55]

Tabulka č. 5 - SITC (Standart International Trade Classification)

SITC 0	**Potraviny a živá zvířata**
SITC 1	**Nápoje a tabák**
SITC 2	**Surové materiály nepoživatelné (s výjimkou paliv)**
SITC 3	**Minerální paliva, mazadla a příbuzné materiály**
SITC 4	**Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky**
SITC 5	**Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené**
SITC 6	**Tržní výrobky tříděné podle materiálu (tzv. polotovary)**
SITC 7	**Stroje a dopravní prostředky**
SITC 8	**Průmyslové spotřební zboží**
SITC 9	**Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné**

Zdroj: ČSÚ, Zahraniční obchod ČR – vlastní úprava

Pro analytické účely, srovnání v čase a v mezinárodním srovnání se využívají indexy koncentrace a diverzifikace importu a export.

Index diverzifikace exportu a importu:

$$S_J = \frac{\sum_i |h_{ij} - h_i|}{2}$$

[54] Český statistický úřad. Metodika zahraničního obchodu [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1-vzonu_m

[55] ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Str. 442-443

Kde $\boldsymbol{h_{ij}}$ značí podíl i-té komoditní skupiny na exportu nebo importu j-té země. Následně $\boldsymbol{h_i}$ značí podíl i-té komoditní skupiny na exportu nebo importu libovolně definované skupiny zemí. Index nabývá hodnot od 0 do 1. Nulová hodnota indikuje naprostou shodu a 1 je nejvyšší stupeň nepodobnosti struktury exportu či importu dané země s průměrem libovolně vybrané skupiny zemí.

Herfindahl-Hirschmannův index koncentrace:

$$\boldsymbol{H_j = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^{n} \left(\frac{x_i}{X}\right)^2 - \sqrt{\frac{1}{n}}}}{1 - \sqrt{\frac{1}{n}}}}$$

Kde $\boldsymbol{x_i}$ je hodnota exportu i-té komoditní skupiny u exportu nebo importu, **X** je celková hodnota exportu nebo importu zkoumané země, **n** je počet komoditních skupin. Výsledná hodnota indexu nabývá hodnot od 0 do 1 a výsledek 1 představuje nejvyšší možnou koncentraci na jedinou komoditní strukturu.[56]

2.3 Směnné relace

Vývoj směnných relací (terms of trade) je dán vzájemným poměrem vývoje importních a exportních cen. Z tohoto poměru následně měříme index směnných relací. Rostou-li ceny exportu rychleji než ceny importu, pak se směnné relace zlepšují, což příznivě působí na obchodní bilanci (země realizuje obchodní zisk ze směnných relací). Pokud naopak ceny importu rostou rychleji než ceny exportu. Tak se nám směnné relace zhoršují a analogicky se zhoršuje i obchodní bilance a to znamená, že země realizuje obchodní ztrátu ze směnných relací.[57]

2.4 Platební bilance

Obchodní bilance zachycuje pouze toky zboží mezi příslušnou ekonomikou a zahraničím. Zároveň je součástí platební bilance, která zahrnuje i ostatní toky. Platební bilance je systematický výkaz veškerých hospodářských transakcí, které byly uskutečněny během určitého časového období mezi příslušnou ekonomikou a zahraničím. Tvoří tak bohatý analytický materiál pro analýzu vnějších ekonomických vztahů. ČNB zpracovává platební

[56] ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Str. 444
[57] tamtéž. str. 447-450

bilanci ve dvou podobách. Podle Mezinárodního měnového fondu vydává PB čtvrtletně (a za celé roky) a podle Evropské centrální banky také měsíčně. Platební bilanci se dělí dvěma způsoby.[58]

2.4.1 Vertikální členění

Strukturu platební bilance lze dělit vertikálně nebo horizontálně. Vertikální členění rozděluje položky platební bilance na kreditní a debetní. Využívá přitom princip podvojného účetnictví. To znamená, že každá položka je zaznamenána dvakrát a platební bilance je tak vždy vyrovnaná. Rozdíl kreditních a debetních zápisů u jedné položky platební bilance vytváří saldo této položky. Kreditní položky mají v bilanci plusové znaménko a znamenají příliv deviz do dané ekonomiky. Jedná se o platby nerezidentů do dané ekonomiky. Druhou stranu tvoří debetní položky, které znamenají odliv deviz z dané ekonomiky. Rezidenti poskytují platby nerezidentům. Následující tabulka č. 6 znázorňuje přehled nejčastějších kreditních a debetních položek.[59]

Tabulka č. 6 - Přehled debetních a kreditních položek

Nabídka deviz (kreditní položky)	Poptávka po devizách (debetní položky)
Export zboží	Import zboží
Export služeb	Import služeb
Import důchodů	Export důchodů
Import transferů	Export transferů
Import kapitálu	Export kapitálu
Snížení devizových rezerv	Zvýšení devizových rezerv

Zdroj: Durčáková, J., Mandel, M. Mezinárodní finance, str. 31 – vlastní úprava

2.4.2 Horizontální členění

Horizontální členění rozděluje platební bilanci na jednotlivé účty. V závislosti na verzi manuálu se počet těchto účtů mění. Dle BPM 5 platební bilanci rozdělujeme na pět položek. Těmi jsou běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, saldo chyb a opomenutí a změna devizových rezerv. V novější verzi BPM 6[60] dělíme platební bilanci pouze na čtyři položky, jelikož změna devizových rezerv již není samostatný účet, ale je zařazena do finančního účtu.

[58] MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. *Mezinárodní finance a devizový trh*. 2016.Str. 15
[59] NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010. Str.96
[60] BPM 6 je zkratka pro 6. vydání Manuálu k sestavení platební bilance

2.4.2.1 Běžný účet

Běžný účet je významná součást platební bilance, která zachycuje pohyby zboží, služeb a důchodů z výrobních faktorů. Součástí běžného účtu jsou:

- obchodní bilance
- bilance zboží
- bilance prvotních důchodů (bilance výnosů)
- bilance druhotných důchodů (bilance běžných převodů)

Obchodní bilance zaznamenává export (kreditní položka) a import (debetní položka) zboží. Rozdíl mezi exportem a importem tvoří saldo obchodní bilance. V BPM 6 se nově objevují operace, které nabývají na významu díky globalizaci a vzniku jednotného vnitřního trhu EU. Jedná se především o re-export. Tedy import domácím rezidentem, který je zpracován a následně opět vyvezen. Re-export je důležitý pojem v případě Číny. Další novou operací jsou merchantingové obchody, které vykazují nákup domácího rezidenta od nerezidentů a okamžitý prodej jinému nerezidentovi bez toho, aby bylo zboží dovezeno do domácí ekonomiky. Export a import můžeme dělit teritoriálně dle účastníků obchodu nebo dle komoditní struktury. Zde se používá klasifikace SITC zmíněná v předchozí části této kapitoly.[61]

Bilance služeb zaznamenává export a import služeb. Obvykle služby dělíme na tři základní kategorie – doprava, cestovní ruch a ostatní. Do kategorie ostatní řadíme například finanční nebo pojišťovací služby. V BPM 6 jsou nově do bilance služeb řazeny zušlechťovací služby, které byly dříve řazeny do obchodní bilance. Zušlechťovací služby znamenají přepracování surovin či polotovarů. Dále je dělíme na aktivní a pasivní. Aktivní spočívají v importu surovin do domácí ekonomiky, jejich přepracování a následný export. Pasivní naopak spočívají v exportu zboží do cizí ekonomiky, jejich přepracování a následně import do domácí ekonomiky.

Bilance prvotních důchodů dříve označovaná jako bilance výnosů zaznamenává výnosy a náklady z výrobních faktorů. Ty mají podobu úroků, dividend, reinvestovaných zisků, příjmů či kompenzací zaměstnanců.

[61] ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. str. 16-17

Bilance druhotných důchodů dříve označovaná jako bilance běžných převodů zaznamenává transfery mezinárodního charakteru jako jsou daně z příjmu či bohatství, mezinárodní spolupráci, ostatní běžné transfery a korekce související s penzemi.[62]

2.4.2.2 Kapitálový účet

Kapitálový účet zaznamenává prodej a nákup nevýrobních nefinančních aktiv a kapitálové transfery. Řadí se mezi ně nákup/prodej přírodních zdrojů, smlouvy, leasing, licence a další nehmotná aktiva. Kapitálové transfery jsou reprezentovány ve formě odpuštění dluhů, některých pojistných plnění a v neposlední řadě investičními a jinými granty.

2.4.2.3 Finanční účet

Finanční účet zaznamenává mezinárodní pohyb kapitálu a v nové formě dle BPM6 ho tvoří pět položek. Jsou to přímé investice, portfoliové investice, finanční deriváty, ostatní investice a rezervní aktiva. Nejvýznamnější změnou 6. Vydání Manuálu (BPM6) je položka rezervní aktiva, která dříve tvořila samostatní účet změna devizových rezerv. Tím se výrazně ovlivňuje celkové saldo finančního účtu.[63]

Přímé investice se dle OECD a MMF definuje následovně jako: *„Investice s dlouhodobým záměrem rezidenta jedné ekonomiky (přímého investora) ve společnosti, které je rezidentem jiné ekonomiky. Podmínkou PZI je existence dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a společnosti, tj. podstatné míry vlivu na její chod v podobě 10 % nebo většího podílu na hlasovacích právech ve společnosti."*[64] Účtování přímých zahraničních investic, jako pasivum při čistém pořízení finančních aktiv, a na straně druhé, jako aktivum při čistém přírůstku závazků, bylo zavedeno, protože platební bilance jako celek musí zůstat vyrovnaná a změna běžného znaménkového označení se tímto vyrovnává.

Portfoliové investice zahrnují nákupy a prodeje majetkových a dluhových cenných papírů. V případě majetkových cenných papírů jde o investice, které dlouhodobě nesplňují podmínky 10 % podílu ve společnosti, ve které je investováno. **Finanční deriváty** jsou finanční instrumenty, které jsou odvozeny od podkladového aktiva. Jejich cena se následně odvíjí od ceny podkladového aktiva. Těmito aktivy jsou nejčastěji měny, komodity nebo

[62] ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. str. 455-156
[63] ČNB. *Často kladené otázky ohledně zavedení BPM6*. [online]. [cit. 2017-11-06]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/casto_kladene_dotazy_ohledne_zavedeni_bpm6.pdf
[64] ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. str. 170

akcie obchodovatelné na burze. Mezi **ostatní investice** se zaznamenávají poskytnuté a přijaté dlouhodobé úvěry podniků, obchodních bank, vlády i centrální banky a krátkodobé pohyby kapitálu.

Položka **rezervní aktiva** zachycují změny rezervních aktiv za období, pro které je platební bilance sestavována. Rezervní aktiva jsou aktiva držená centrální bankou, vládou či dalšími veřejnými institucemi. Devizové rezervy tvoří aktiva v podobě zásob zlata, volně směnitelných měn, státních cenných papírů cizích vlád a další. Výši devizových rezerv ovlivňuje centrální banka intervencemi za účelem oslabení nebo posílení měny. Další příčiny změny devizových rezerv jsou zahraniční úvěry, jejich splácení či výnosy z rezervních aktiv.[65]

2.4.2.4 Saldo chyb a opomenutí

Platební bilance by měla být vždy vyrovnaná. Praxe je ale ve skutečnosti odlišná, jelikož centrální banka vyhodnocuje některé transakce pouze na základě odhadu. Jednou z příčin nevyrovnané platební bilance může být špatný odhad velikosti černé (nelegální) ekonomiky. Další možnou příčinou jsou odlišné metody pro výpočet jednotlivých položek v různých zemích. Saldo chyb a opomenutí je vyrovnávací položka platební bilance, takže je zpracována vždy až nakonec po sestavení celé platební bilance.

2.4.3 Salda platební bilance

Platební bilance je vždy vyrovnaná, a tak je k posouzení vnější ekonomické rovnováhy využíváno dílčích sald platební bilance. Přesněji jde o rozdíl mezi kreditní a debetní hodnotou jednotlivých položek. Příkladem je například saldo obchodní bilance, saldo výkonové bilance nebo saldo běžného účtu. Pro vyvození přesných závěrů je zásadní zvolit vhodné saldo, tak aby mělo vypovídající hodnotu v závislosti na kurzovém režimu, vnitřním ekonomickém prostředím dané země a velkém množství dalších faktorů. [66]

[65] MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. Praha: Management Press, 2003. Str. 26
[66] PLCHOVÁ, Božena. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. 2007. Str. 32

3 Tvorba pětiletých plánů

Na začátku praktické části je potřebné si vysvětlit, jak centrální pětileté plány vznikají, a jakými úpravami vývoj těchto plánu prošel, jelikož v čínském provedení se značně liší od svého vzoru, který najdeme v plánování dle Sovětského svazu. Stále se však jedná o hlavní ekonomický dokument podle, kterého se následujících pět let řídí ekonomika celého státu.

3.1 Vývoj plánování v ČLR

Předchozí kapitola pokryla historický vývoj Čínské lidové republiky a teorii mezinárodního obchodu společně s platební bilancí. Nyní se práce přesouvá k analýze vývoje centrálního plánování, jelikož díky němu je výsledná forma čínského centrálního plánování výrazně odlišná od sovětského plánování. Důraz bude kladen na vývoj centrálního plánování od zavedení na čínském území až po jeho dnešní podobu včetně změn, kterými si během let prošlo.

Po vítězství komunistické strany a založení ČLR v roce 1949 se k moci dostává Mao Ce-Tung a transformuje ekonomiku směrem k socialistické cestě řízení hospodářství pomocí pětiletých plánů po vzoru sovětského plánování. Už od počátku je ale možné sledovat řadu odlišností čínského systému od toho sovětského. Pro sovětský plánovací systém byla typická tzv. U-forma *(„Unitary form“*). Jednalo se o striktní řízení z centra. Pro čínský plánovací systém je typická jiná struktura nazývající se M-forma *(„Multidivisional“*). Ve zkratce se jednalo o hospodářství, které se skládalo z většího počtu relativně samostatných jednotek odvozených dle tradičního rozdělení ČLR na provincie. Tato roztříštěnost ústředního orgánu má ve finále velký vliv na centrálně vytvořený plán, protože je přizpůsoben jednotlivým provinciím pod správou lokálních vlád. Dalším rozdílem oproti sovětskému plánování je fakt, že ekonomika není tolik založena na extenzivním růstu. Zároveň nedochází k totální centralizaci organizace hospodářství. Posledním důležitým rozdílem je státní kontrola průmyslu. V sovětském plánování byly veškeré průmyslové podniky pod kontrolou státu, kdežto v ČLR jsou některé podniky, které nejsou v klíčových energetických odvětvích, mimo centrální plán Dozor nad nimi přebírají lokální vlády. Čínský systém plánování je ojedinělým hybridem centrálně plánovaných systémů. Jde o horizontálně-vertikální plánovací model.[67]

[67] PENG, Mike. Modeling China's Economic Reforms Through an Organizational Approach: The Case of M-form Hypothesis. Journal of Management Inquiry [online].[cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.utdallas.edu/~mxp059000/articles4.htm.

V dnešní době mají lokální vlády jednotlivých provincií větší volnost v rozhodování. Mohou si do určité míry svobodně rozhodnout, zda budou aplikovat plán v celé šíři nebo zda si vyberou pouze některé jeho části, které mají největší smysl v dané lokalitě. Na větší rozhodovací volnost místních vlád existuje několik názorů. Ne jedné straně stojí názory, že jejich volnost vede k zefektivňování systému. Na druhé straně se ozývají hlasy, že to výrazně ztěžuje koordinaci v dosahování cílů vzhledem k centrální úrovni.

Centrální plánování dle výše zmíněné charakteristiky pokračuje v mírných úpravách až dodnes. Lze nalézt jediné období, kdy byla narušena kontinuita plánovacího procesu, a to mezi druhým a třetím pětiletým plánem. Důvodem byl katastrofální stav ekonomiky po Velkém skoku, politice Mao Ce-tunga na přelomu 50. a 60. let. Bylo nutné zahájit *„politiku úprav“* mimo pětiletý plán. V průběhu let se pozvolna mění socialistická centrálně plánovaná ekonomika na socialistickou tržní ekonomiku, a tak se pomalu mění i postavení centrálního plánování. Lze pozorovat tendence k decentralizaci, nepatrnému oslabování strany ve prospěch odborníků, posílení důležitosti trhu a také k menšímu počtu podniků, které podléhají centrálnímu plánu. Zároveň také začínají postupně převažovat podniky v soukromém vlastnictví nad podniky v kolektivním vlastnictví. Podle některých odborníků jsou tyto uvolňovací tendence důvodem proč Mao Ce-tung rozpoutal Velkou kulturní revoluci, jelikož se tím snažil očistit komunistickou stranu od kapitalistů.

Striktní plánování se pozvolna posouvá směrem k indikativnímu plánování. Měkčímu typu plánování, které je blíže popsáno na začátku teoretické části této práce. Indikativní plánování umožňuje upravovat plán a reagovat na aktuální požadavky.[68]

3.2 Proces tvorby

Plánovací proces zahrnuje značné množství konzultací a vyjednávání. Pokud se některý projekt zahrne do plánu, tak získává velkou výhodu. Prakticky se stává směrnicí, která má formu zákonu. To znamená přesun surovin, pracovní síly a zdrojů směrem k tomuto projektu. Běžné jsou tendence, aby byl plán co nejužší a zbytek se na něj pouze nabaloval. Výsledek procesu jsou tři typy aktivit. Mezi ně patří aktivity stanovené závazným plánováním, indikativně plánované a řízené tržními silami.[69]

[68] LIEW, Leong H. The Chinese economy in transition: from plan to market.1997 str. 55-58
[69] Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno: Jota, 2009. Encyklopedie Britannica - průvodce.. Str. 132-133

Proces tvorby centrálního plánu se během 20. a 21. století značně měnil. Ve spojitosti s později probíranými pětiletými plány z let 2006-2015 se zaměříme na podobu tvorby centrálního plánu po roce 2003. Tento rok je spjatý s tzv. *„čtvrtou generací vůdců"* a díky určité míře otevřenosti pro veřejnost, která se může v průběhu tvorby aktivně zapojit, je milníkem pro tvorbu centrálního plánu. Transparentnost a otevřenost pro veřejnost jsou hlavními rysy dále zkoumaných plánů-[70]

Obrázek č. 2 - Proces tvorby centrálního plánu

Zdroj: APCO, China's 12th Five-Year Plan – vlastní úprava

Obrázek č. 2 znázorňuje proces tvorby centrálního plánu a je výchozím bodem pro následující kapitolu. Tvorba pětiletých plánů v ČLR trvá dva roky. To znamená, že již v průběhu aktuálního pětiletého plánu začíná legislativní proces tvorby plánu dalšího, přesněji během čtvrtého a pátého roku platnosti současného plánu. Proces tvorby plánu začíná konzultacemi externích i interních odborníků, jejichž výsledkem jsou studie, které se následně předávají Národní rozvojové a reformní komisi (NDRC). Do tohoto hrubého návrhu mohou také zasáhnout svými postřehy jednotlivá ministerstva a lokální vlády. V jejich kompetenci je navrhnout své vlastní body nebo obohatit již konkrétní existující témata. Všechny návrhy se opět vracejí Národní rozvojové a reformní komisi, kde navrhované studie vyhodnocuje expertní skupina, která následně vytváří prvotní podobu plánu obsahující základní principy agregované na národní úroveň.[71]

Návrh je odeslán Státní radě a ústřednímu výboru Komunistické strany k odsouhlasení. Pokud je návrh odsouhlasen vrcholnými orgány následuje jeho centrální zveřejnění, tak aby byl dostupný pro širokou veřejnost. Jak bylo dříve zmíněno, nyní přichází okamžik, kdy má veřejnost možnost zapojit se do tvorby plánu. Po několik měsíců je veřejnosti umožněno zasílat návrhy a připomínky k současné podobě plánu. Následuje vytvoření finální verze, kterou ještě musí naposledy ratifikovat Všečínské shromáždění lidových

[70] ZHANG Y. Public participation approaches for urban planning in China [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://dpla.wisc.edu/sites/dpla.wisc.edu/files/inline-files/15-05-Zhang%2C%20Yining_0.pdf
[71] APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF

zástupců (NPC). Finální podoba ratifikovaného plánu je stále poměrně široká, bez jasných instrukcí a pokynů pro lokální vlády.

Schválený plán následně čeká fáze zavádění. Převádí se do jednotlivých provincií, kde je případně upraven dle místních potřeb a je také rozpracován do větších detailů a s konkrétními instrukcemi, aby co nejlépe odpovídal místním potřebám a mohlo docházet k řádnému plnění. Národní rozvojová a reformní komise (NDRC) společně s podřízenou Rozvojovou a reformní komisí (DRC) po celou dobu plánu kontrolují dodržování plánu na provinční i národní úrovni. Jak již bylo řečeno, tak současně s plněním aktuálního plánu se začíná opět připravovat legislativní proces plánu dalšího. Po skončení doby platnosti plánu následuje jeho vyhodnocení. Opět je zapojena Národní rozvojová a reformní komise společně s jednotlivými ministerstvy. Tyto instituce mají za úkol vyhodnotit dílčí projekty. Společně s čínskými orgány se do vyhodnocování zapojují i mezinárodní organizace jako jsou OECD, Světová banka nebo Mezinárodní měnový fond. Dalšími subjekty, které vyhodnocují čínské pětileté plány, jsou nadnárodní korporace. Korporace, které mají v ČLR své zájmy, se snaží informovat o stavu ekonomiky. Mezi tyto subjekty patří například KPMG nebo Deloitte.[72]

Vertikální tvorba plánu sice zabraňuje centralizaci moci, ale zároveň přináší určité problémy, které jsou zmíněny již v předchozím textu. Lokální provinční jednotky totiž nemusí stanovené principy pevně dodržovat a celkově tak nemusí docházet k očekávaným výsledkům. Tento jev je v realitě poměrně běžný. Lokální vlády jsou podpořeny samotnou ústavou, která se je snaží upřednostňovat před řešením na centrální úrovni. Tím se snaží podporovat jejich vlastní iniciativu a zároveň spoléhat na jejich lepší úsudek ohledně oblastních specifik, z čehož by měl profitovat celý plán.[73]

Upřednostňování lokálních vlád sebou ovšem nese i negativní důsledky pro některé rozsáhlejší celonárodní projekty. Příkladem této situace může být lokální upřednostnění ekonomické výkonnosti dané provincie před centrální snahou o ochranu životního prostředí. Pro lokální vlády je přednější zajistit pozitivní ekonomický výsledek pro provincii než dodržet omezení centrálního orgánu. Výsledkem je negativní vliv na životní

[72] APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF
[73] NPC. Constitution of the People's republic of China [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm

prostředí celé země. To prakticky znamená, že dvě části ústavy jdou proti sobě, jelikož v článku č. 89 je uvedeno, že Státní rada může jako orgán centrální moci koordinovat aktivity na všech úrovních a měla by mít nadřízenou moc nad lokálními orgány. Tato koordinace je ovšem velmi obtížná, jelikož dvě výše zmíněné ústavní nařízení jdou proti sobě. Ve světle upřednostňování lokálních vlád může být kooperace s vládními orgány místy obtížná. [74]

[74] Chow C. Gregory, The Role of planning in China's market Economy .[online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.princeton.edu/~gchow/Role%20of%20Planning%20in%20China%20s%20Market%20Economy.pdf

4 Jedenáctý pětiletý plán

Prvním pětiletým plánem, který bude popsán v následující kapitole je jedenáctý pětiletý plán platný pro období mezi lety 2006-2010. Situace v ekonomice před tímto obdobím se dá charakterizovat jako neustálé prohlubování role tržních mechanismů a zvětšující se význam soukromého sektoru. V ekonomice byl dominantní průmysl. Služby tvoří pouze 40 % z celkového HDP Čínské lidové republiky, což je výrazně pod celosvětovým standardem. V zemích se středním příjmem je běžný poměr služeb v průměru 54 % a v zemích s vyšším příjmem v průměru 70 %. V souvislosti s dominantní rolí průmyslu se zvyšuje energetická náročnost. Mezi lety 2000-2005 vzrostla spotřeba energie o 62 %. Rapidní růst pouze části obyvatelstva znamená, že se čínští představitelé začínají více soustředit na sociální nerovnosti. Zvětšují se ekonomické rozdíly mezi venkovskými a městskými oblastmi a také mezi vnitrozemím a pobřežím. Znečištění země je obrovské, a tudíž je stav životního prostředí katastrofální. Před rokem 2005 bylo třináct z dvaceti nejvíce znečištěných měst světa v Číně.[75]

4.1 Proces zavádění plánu

Vznik jedenáctého pětiletého plánu nebyl svým průběhem nijak výrazně odlišný od teoretické charakteristiky v předchozí kapitole. Fáze vzniku a následné ratifikace trvala dle klasických pravidel zhruba dva roky a byla započata ve čtvrtém roce fungování přechozího plánu. Základní pokyny byly vydány již v roce 2003, ale ještě dlouho procházely procesem úprav a prohlubování ovlivněným studiemi odborníků. Nezbytným aspektem je v posledních letech umožnění participace pro širokou veřejnost. Po šedesát dní se měla veřejnost možnost vyjádřit se ve formě nápadů a připomínek. V průběhu těchto šedesáti dní dorazilo přes pět tisíc nápadů. Po fázi úprav následovala fáze ratifikace. Přesněji 11. října 2005 dochází k pátému plénu šestnácté Centrální komise komunistické strany, kde je návrh jedenáctého pětiletého plánu pro roky 2006-2010 schválen a předložen k následné ratifikaci Všelidskému národnímu shromáždění. Pokud návrh projde bez problémů přes Centrální komisi, tak je jeho následná ratifikace pouze symbolickým aktem.[76]

[75] The World Bank. Mid-term Evaluation of China's 11th Five Year Plan. [online].[cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/CHINAEXTN/Resources/318949-1121421890573/China_11th_Five_Year_Plan_main_report_en.pdf
[76] The World Bank. Mid-term Evaluation of China's 11th Five Year Plan. [online].[cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/CHINAEXTN/Resources/318949-1121421890573/China_11th_Five_Year_Plan_main_report_en.pdf

Toto shromáždění se konalo v dubnu následujícího roku a plán podpořilo přes 97 % z 2 841 účastníků daného shromáždění.[77]

4.2 Základní charakteristika

Jedenáctý plán znamenal významnou změnu oproti předchozím plánům, které se zaměřovaly především na extenzivní ekonomický růst. Tento růstu sebou přinesl velké množství pozitivních jevů, ale zároveň i množství jevů negativních. Upřednostňování ekonomicky rozvinutých oblastí zavinilo velké nerovnosti mezi regiony. Zároveň se stále více rozšiřovala propast sociálních jistot a kvality života mezi městem a venkovem. Nesmíme zapomínat ani na životní prostředí, které poškodila významná industrializace čínského hospodářství. Co se týče dalšího rozvoje hospodářství, tak nejsou jmenovány určité sektory, které je třeba rozvinout, ale předpokládá se, že rozvojové síly budou působit stejně jako v již rozvinutých tržních ekonomikách. Budoucnost bude ve znamení růstu, industrializace, urbanizace a mezinárodního zapojení.

Tento plán má patnáct hlavních úkolů a priorit. Cílem je dosáhnout udržitelného a spravedlivého růstu, tak aby všechny vrstvy obyvatelstva i regiony mohly profitovat z tohoto růstu. Ekonomický růst se bere jako daný a není zde snaha ho řídit, spíše jeho benefity spravedlivěji rozdělovat. Cílem je vytvořit tzv. *„harmonickou společnost“*. Termín charakteristický pro tehdejší nejvyšší představitele státu, kterými byli Hu Jintao a Wen Jiabao. Plán je hodně abstraktní a uvádí spíše základní motivy a pokyny. Jsou zadány pouze dva kvantitativní cíle. HDP na konci plánovaného období v roce 2010 má dosahovat dvojnásobných hodnot oproti HDP v roce 2000 a energetická náročnost na jednotku HDP v roce 2010 by měla být o 20 % nižší, než tomu bylo na konci předchozího plánovacího období v roce 2005.[78]

Plán opakovaně zmiňuje nutnost přijmout vědecký pohled na rozvojový proces pod heslem zlepšení *„scientific developmentalist viewpoint“*. Většina kroků cílí na rozvoj, ale jak již bylo zmíněno není tím myšlen růst HDP, ale kvalitní rozvoj společnosti a lidských zdrojů. Vznik a rozvoj *„harmonické společnosti“*.

[77] The State Council the People's Republic of China. NDC endorses 11th five-year plan [online].[cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://www.gov.cn/english/2006-03/14/content_246850.htm

[78] Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf

4.3 Energetická udržitelnost a efektivita

Energetika je jednou ze stěžejních oblastí. ČLR je druhým největším spotřebitelem i producentem energií. V roce 2005 produkovala 13,7 % celosvětové produkce a zároveň spotřebovávala 14,8 % celosvětové spotřeby.[79] Strach o zajištění energetických zdrojů rezonuje světem, a tak je i v ústředí zájmů čínských plánovacích orgánů. Nesmí se zapomínat na fakt, že na čínském energetickém sektoru leží stín velkých energetických přešlapů z konce 90. let. Tehdejším cílem plánu byla snaha o zrušení menších uhelných dolů. Místní vlády v daných provinciích, tak podle oficiální dokumentace učinily, ale ve skutečnosti byly doly stále plně funkční. Výsledkem byla falzifikace oficiálních dokumentů a zkreslení důležitých dat. Data mezi roky 1996-2000 totiž ukazovala pokles produkce uhlí o 29 % a zároveň s tím celkový pokles produkce energií o 19 %. Nesprávné hodnoty let minulých následně ovlivňují i jeden z cílů tohoto pětiletého plánu, a to snížit energetickou náročnost o 20 % oproti roku 2005. Retrospektivní data, která slouží jako základ pro důležitou část tohoto plánu jsou výrazně nepřesná, a tak i výsledek těchto snah nelze brát natolik vážně.

Dalším problémem, který řeší čínští plánovači je vysoká cena ropy na světových trzích. Čínská ekonomika totiž neustále roste a s tím jsou spojené větší nároky na spotřebu přírodních zdrojů. ČLR se tak dostává do pozice, kdy je významně závislá na importu ropy ze zahraničí. Proto je v současných plánech stále větší důraz na snižování energetické náročnosti produkce. Za tímto účelem byla vytvořena National Energy Leading Group (NELG) uvnitř Státní rady. Jejím cílem je podpora ekonomiky, která je více příznivá k životnímu prostředí. Je představen program pěti R – rethink, reduce, re-use, recycle a repair. Poprvé v historii je vláda ČLR takto oddána ochraně životního prostředí.[80]

S tím souvisí cíle jako agresivnější vymáhání zákonů spjatých s životním prostředím, silnější mechanismus kontroly největších znečišťovatelů, více investic do kvality vody a ochrany znečištění a celkově tak více investic do ochrany přírody. S tím je spjata další reforma souvisejících daní v podobě revize již existujících daní, efektivnějšího výběru těchto daní a také zavádění nových daní. Pro sektory, které jsou energeticky náročné,

[79] National development and reform commission. 11th five year plan on energy development. [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://china.usc.edu/national-development-and-reform-commission-%E2%80%9C11th-five-year-plan-energy-development%E2%80%9D-april-2007

[80] Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf

a také nejvíce znečišťují. Zbytek tohoto pilíře se zaměřuje na automobilový průmysl, který spotřebovává velké množství energií. Pomocí daně na pohonné hmoty je patrná snaha omezit počet automobilů, což je obrat oproti předchozím letům, kdy byl automobilový průmysl hodně protěžován.

Mimo všechny výše zmíněné opatření je hodně důležité sjednotit kroky centrálního orgánu s místními vládami, jelikož v 90. letech docházelo k provinčnímu utlumení centrálních plánů k ochraně životního prostředí ve prospěch krátkodobého ekonomického růstu. Velký krok k ovlivňování lokálních vlád, přes změnu cílů centrálního plánu, tak aby zbytečně nedemotivoval k porušování některých pilířů.

Nový fiskální plán reformuje výkonové indikátory, které se už tolik neorientují na odměny pro lokální vlády za výši celkového HDP a meziročního růstu HDP. Na místo těchto indikátorů je úspěch měřen indikátory z oblasti sociální a z oblasti životního prostředí.[81]

4.4 Tvorba harmonické společnosti

Pro tento pilíř je velice důležitý již dříve zmíněný pojem *„harmonická společnost“*, který je doplněn heslem *„postavme nový socialistický venkov“*. Cílem je ochrana venkovských oblastí. Zastavit využívání těchto oblastí, směřovat do nich více investic a tím je oživit. Investice by měli směřovat především do venkovské infrastruktury a zemědělských technologií. Dále pokračovat v daňovém zvýhodnění venkova a zlepšovat sociální politiku ve formě povinné devítileté školní docházky a revitalizací zdravotnictví.

Nezbytná je také ochrana a osamostatnění farmářů. Zabránit, aby byli farmáři a jejich půda zneužíváni pro rozvojové plány lokálních vlád. Dát farmářům více práv k zacházení se svou půdou, aby mohli tuto půdu například pronajímat.

Výslovně to sice není v této části řečeno, ale důraz je kladen na zlepšování příjmů venkovských domácností a tím zmenšení mezery mezi městem a venkovem, která se značně rozrůstá během posledních dvaceti let. To by nešlo bez lepšího vztahu mezi městem a venkovem, protože migranti z venkova nejsou dostatečně informačně podpořeni

[81] Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf

a také je pro ně velice složité získat sociální benefity ihned po migraci do města kvůli velkému množství bariér. Vláda se tímto snaží stimulovat migraci obyvatel z venkova do měst, a tím pomoci nevyrovnané distribuci příjmů skrze urbanizační proces. V příštích zhruba patnácti letech by se ideálně mělo přesunout něco kolem 300 milionů z celkových 800 milionů obyvatel, kteří žijí na venkově, do měst. S ohledem na fakt, že čínská úrodná půda dokáže podle studií uživit maximálně 150 milionů pracovníků. Velká města tento proces ovšem ztěžují.[82]

Řada expertů tvrdí, že by se měla ČLR snažit podporovat sektory, které jsou relativně více náročné na práci. Tím by se zvyšovala hodnota lidské práce. Tedy prakticky jediného faktoru, který chudí ještě mají. Nabízí se však otázka, zda toto zdražování práce nebude motivovat zahraniční a domácí firmy k přesunu své výroby do jiných zemí Jihovýchodní Asie, kde bude práce stále relativně levnější. Potom by efekt podobných politik na zaměstnanost nebyl úplně zřejmý. Posledním důležitým krokem ke snižování nerovností jsou investice do lidského kapitálu především skrze již dříve zmíněné povinné vzdělávání.

4.5 Reforma vládního systému

Nedílnou součásti tohoto plánu je také určitá reflexe vládního aparátu. Je patrná snaha se neustále gradualisticky posouvat směrem k vyspělým tržním ekonomikám. Mezi body této reflexe patří nevměšování se do mikroekonomických rozhodování v takové míře, jako tomu bylo doposud. S tím související zjednodušování administrativních bariér a tím pádem upouštění od složité byrokracie. Zjednoduší-li se vztah státu s provinciemi, tak se výrazně zjednoduší celková byrokracie, která by bez potřebných změn nemusela tak jednoduše vstřebat zavádění nových druhů daní a také snahu o svědomitější výběr daní stávajících.

Podíl soukromého vlastnictví by se měl v budoucnu dále zvětšovat na úkor kolektivního nebo státního vlastnictví pomocí otevírání dalších sektorů pro soukromý kapitál. Mezi tyto sektory patří přírodní zdroje, služby nebo telekomunikace. Ve finančním sektoru se pozvolna uvolňují struktury v malých a středních finančních podnicích pro soukromý kapitál ve formě experimentálního fungovaní menších soukromých bankovních subjektů.[83]

[82] Jamestown Foundation. China's 11th five year plan: a roadmap for Chinas's harmonious society. [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://jamestown.org/program/chinas-11th-five-year-plan-a-roadmap-for-chinas-harmonious-society/
[83] Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf

4.6 Závěry v rámci jedenáctého pětiletého plánu

Jedenáctý pětiletý plán byl přelomový zejména díky odklonu od hlavního zájmu, kterým byl v minulosti ekonomický růst. Nůžky mezi venkovem a městem a bohatými a chudými regiony se výrazně rozevřely a hlavní zájem směřuje k potřebám obyvatel a sbližování odlišných skupin společnosti. Hlavním heslem je vytváření *„harmonické společnosti“*.

Kritické reakce zmiňují především abstraktní charakter většiny témat, kde chybí vazba mezi návrhem a samotným konkrétním řešením dané situace. Je vidět snaha vedoucích orgánů nevydávat přehnaná prohlášení a vytyčovat vysoké cíle, tak aby se k nim lokální vlády příliš neupnuly a nepodřídily velmi důležitá témata konkrétnímu ekonomickému cíli ve prospěch dané provincie, jako tomu bylo v 90. letech, kdy honba za ekonomickým růstem zapříčinila dnes již katastrofální situaci životního prostředí.[84]

Tento plán je charakteristický snahou o kvalitní ekonomický růst tažený domácí poptávkou, stabilizované exporty a plné využití domácího i zahraničního trhu. Plán, během kterého se podařilo bez velkých ekonomických výkyvů překlenout mezinárodní ekonomickou krizi.[85]

[84] Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf
[85] China.org.cn. Looking back on the 11the five year plan [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2011/2011-03/03/content_22043374.htm

5 Dvanáctý pětiletý plán

Dvanáctý pětiletý plán se vztahuje na roky 2011-2015 a stejně jako u předchozího jedenáctiletého pětiletého plánu se nedá říci, že by se jeho postup tvorby výrazně odlišoval od standardního charakteristiky popsaného v jedné z předchozích kapitol. Tvorba obsahu opět začíná během působení předchozího plánu. Přesněji v roce 2008 a základní hrubý návrh plánu je vytvořen v roce 2009. V následném roce je vytvořena jeho detailnější podoba a začíná proces schvalování Státní radou a Ústředním výborem komunistické strany. Finální ratifikace Všelidským národním shromážděním proběhla v březnu 2011 a plán mohl být zaveden do praxe.[86]

Tento plán je charakteristický svou kontinuitou s předchozím revolučním plánem, pokračuje v tendencích důrazu na blahobytu obyvatel místo primárních snah o růst ekonomiky. Reformy jsou stále velmi nutné. To jen dokazuje narůstající nespokojenost obyvatel. Nerovnosti se stále nedaří účinně snižovat a podle oficiálních pramenů výrazně narůstají protesty obyvatel. V roce 1994 bylo 10 000 protestů, v roce 2003 už jich bylo 58 000 a tento trend stále pokračuje, když v roce 2005 zaznamenaly oficiální prameny 150 000 protestních akcí.[87]

5.1 Základní charakteristika

Ústředním heslem plánu je *„kvalitnější růst“*. Cílem je meziroční růst HDP o 7 %. Mezi hlavní témata se řadí kvalitní a udržitelný růst, nové zdroje energie, efektivnější využívání přírodních zdrojů, odstranění nerovností a také důraz na ochranu životního prostředí. Další klíčovou myšlenkou je zvyšování domácí spotřeby a tím růst HDP tažený poptávkou domácích subjektů. Obrovský čínský trh, tak představuje stále lákavější možnost pro světovou ekonomiku a zahraniční exportéry.

Účelem plánu je vždy reagovat na ty nejpalčivější současné problémy a nabízet řešení. Momentální obavy panují ohledně přílišné orientace na export, potom se ekonomika stává výrazně závislou na zahraniční poptávce. To se ukázalo jako problém v nedávné době během ekonomické krize, jelikož se zahraniční poptávka prudce snížila a krize tak

[86] APCO worldwide. China’s 12th Five-Year Plan: How it actually works and what’s [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF
[87] Council on Foreign Relations. China’s angry peasants [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-angry-peasants

ovlivnila ČLR více než, kdyby byla její ekonomika méně závislá na zahraniční poptávce. Mezi další ústřední problémy se řadí neudržitelný růst HDP, zpracovatelský průmysl orientovaný na produkty s malou přidanou hodnotou, nedostatečná domácí poptávka a s tím spojené příliš velké úspory obyvatel i firem, sociální nerovnosti a extrémně špatná situace ohledně životního prostředí.[88]

Novinkami oproti předchozímu plánu jsou vybudování finančně dostupného bydlení i pro nižší sociální vrstvy, zvýšení počtu středoškoláků, větší podpora inovačních procesů. Dále také snaha transformovat hospodářství tažené exporty na hospodářství tažené domácí poptávkou. Plánovači současně určili sedm průmyslových odvětví, na které by se měl klást největší důraz. Mezi těchto sedm odvětví řadíme **technologie čisté energie**. Od těchto energií si slibují větší efektivnost a úsporu, pokročilejší ochranu životního prostředí, lepší recyklaci a lepší využívání odpadů. Podpora bude směřovat také do sektoru **informačních technologií**. Především na vývoj mobilní a internetové komunikace skrze *„chytrá zařízení“*. Také zlepšení konvergence sítí, lepší software a servery a také větší podporu digitalizace. Třetím odvětvím jsou **biotechnologie**. V ústředí zájmu bude inovativní biofarmaceutika, biomedicína, biozemědělství a také mořská biologie. Rovněž bude kladen důraz na **produkci špičkových strojírenských technologií** především ve spojení s vesmírným průmyslem a dopravou. Pátým odvětvím jsou **alternativní zdroje energií**. Zdroje energií, které v čínském prostředí tvoří stále pouze zanedbatelnou část celého energetického mixu a podpora bude směřována na podporu nukleární, solární a vodní energie a také na biomasu. Další odvětví se bude zabývat **produkcí nových materiálů**. Tedy materiálů na bázi generik a dalších nových materiálů. Posledním odvětvím v těchto rozvojových plánech je produkce **automobilů na čistou energii**. Jedná se především o elektrické hybridní vozy, čisté elektrické vozy a vozy na plynový článek.[89]

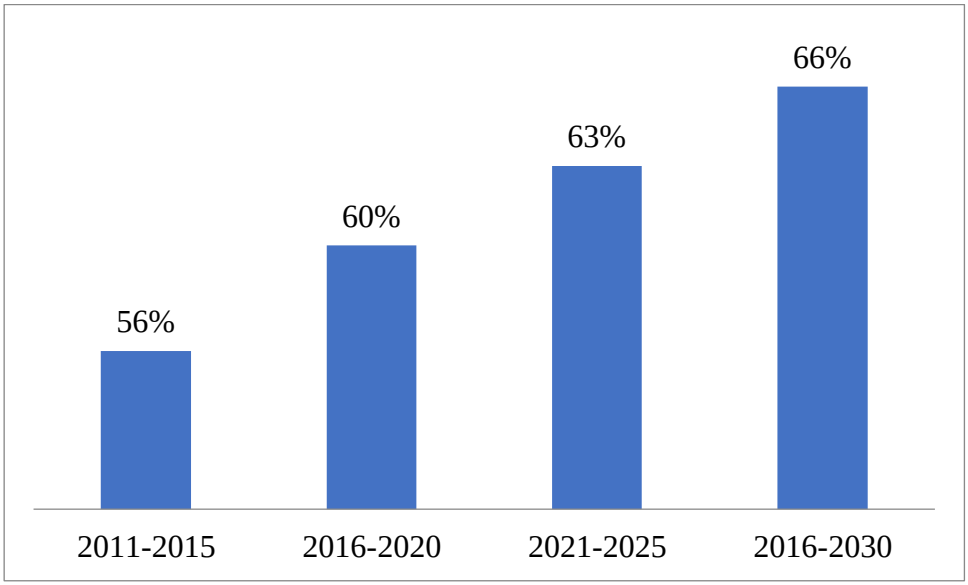
5.2 Zvýšení domácí poptávky

Jedním z hlavních pilířů dvanáctého pětiletého plánu bylo stimulovat domácí poptávku a transformovat tak hospodářství tažené exporty na hospodářství tažené domácí poptávkou. Problémem ČLR je nízký podíl spotřeby na HDP. Od roku 2008 je tento podíl poměrně stabilní a drží se kolem hranice 35 %. Dříve tento podíl byl větší. Například v 80. letech byl kolem 50 % a pro srovnání v USA je to přes 70 % a spotřeba má stoupající tendenci. V

[88] Casey J. and Koleski K.,Backgrounder: China's 12th Five Year Plan [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/12th-FiveYearPlan_062811.pdf
[89] tamtéž

ČLR malá spotřeba není pouze problém domácností, ale i míra úspor firem je vyšší, než je světovým standardem. Nadprůměrná spořivost je typickým asijským jevem. Čínské hodnoty jsou sice i v tomto srovnání jedny z nejvyšších, ale ne nijak výrazně.[90]

Obrázek č. 3 - Budoucí vývoj podílu spotřeby na HDP

Zdroj: World Bank.China 2030 – vlastní úprava

Obrázek č. 3 ukazuje projekce podílu spotřeby na HDP až do roku 2030. Zde je vidět, že díky vládním opatřením se v tomto směru dá očekávat mírný růst spotřeby v průběhu celého projektovaného období až k žádaným 66 % v roce 2030. Plánované kroky jsou následovné. Stěžejní je zlepšit sociální a zdravotní systém. V sociálním zabezpečení bylo v roce 2011 zahrnuto pouze 55 % obyvatel, a ačkoli je to úspěch oproti období předchozího plánu, kdy bylo zahrnuto pouze 30 %, tak mimo systém stojí stále značná část obyvatel. Sociální systém také stále znevýhodňuje venkov oproti městu, a to vede k prohlubujícím se rozdílům a výrazně nižší spotřebě ve venkovských oblastech. Cílem je sociální zabezpečení, ve kterém by stát obyvatelům hradil až 70 % účtů, a zároveň je žádoucí zvýšení disponibilních příjmů zhruba o 7 %. Současně je potřeba vytvořit 45 milionů nových pracovních míst. Zároveň podpořit urbanizaci a s tím související dostupné bydlení i pro nízkopříjmové domácnosti a úpravu daňového systému. Poměrně riskantním krokem je zvýšení nabídky spotřebitelských úvěrů vzhledem k tomu, že většina vyspělých zemí bojuje s předlužeností domácností.[91]

[90] Guonan M. and Wang Yi. China's high saving rate [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.cepii.fr/IE/rev122/guonan.pdf
[91] NPC. Full text: Report on China's Economic and Social Development plan [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/Supervision/2012-03/14/content_1713997.htm

Nejčastějším důvodem, který se udává jako hlavní původce vysokých měr úspor, je obava domácností o svou budoucnost. V ČLR není příliš rozvinutý systém sociální ani zdravotní péče a domácnosti tak více spoří kvůli neočekávaným životním situacím, ve kterých je stát příliš nepodpoří. Jako další důvod se udávají úspory mužů vytvářené vzhledem k budoucímu sňatku, jelikož politika jednoho dítěte vytvořila výraznou disproporci mezi počtem mužů a žen v populaci. Podle současných předpokladů připadá na každých 100 žen zhruba 122 mužů, a tak jsou úspory pro muže žádané. Za účelem vytvoření komparativní výhody v podobě co největšího majetku.[92]

Stimulace poptávky přináší i značná rizika. Zvýšení poptávky obecně vede k růstu cen, které se většinou promění v růst inflace. Zároveň by výstavba a prodej nových bytů mohla vést ke vzniku spekulační bubliny na trhu nemovitostí. Dalším rizikem je při zvyšování disponibilních příjmů obyvatelstva pomocí zvyšování cen práce růst nákladů pro výrobce. Čínská práce bude relativně dražší, a to vytváří riziko úniku firem do zemí s nižší cenou práce. Ne všechny důsledky jsou ovšem negativní a agentura McKinsey odhaduje, že výše zmíněné reformy by mohly mít zásadní vliv pro některá odvětví mezi něž patří potravinářský průmysl, farmaceutický průmysl, aerolinie a turistický ruch. Tedy šance i pro zahraniční firmy působící v těchto odvětvích. Spotřebitelé mohou ze změn profitovat, a to ve formě kvalitnějších produktů.[93]

5.3 Snižování nerovností ve společnosti

Řešení nerovností jako jeden ze základních pilířů pětiletých plánů není žádnou novinkou. Sociální nerovnosti jsou palčivým problémem čínské společnosti již po dlouhou dobu. Už součástí desátého pětiletého plánu z přelomu tisíciletí nalezneme tzv. *„Západní rozvojový plán“* pro podporu západních provincií. Uspokojivé řešení však nepřichází, tyto problémy je nutné i nadále řešit a rozhodně se nedá očekávat zlepšení v krátkém časovém horizontu. Nerovnosti můžeme pozorovat jak mezi západem a východem země, tak mezi venkovem a městem, ale také mezi chudými a bohatými vrstvami obyvatelstva. Výsledkem je snižující se efektivnost ekonomiky, nárůst napětí mezi obyvateli a také již zmíněná vysoká míra úspor.[94]

[92] Forbes. Why do Chinese save so much? [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.forbes.com/2010/02/02/china-saving-marriage-markets-economy-trade.html#3cb755b07a83
[93] McKinsey. What China's five-year plan means for business. [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.mckinsey.com/global-themes/china/what-chinas-five-year-plan-means-for-business
[94] Herd R, A pause in the growth of inequality in China? [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.oecd.org/migration/46616013.pdf

Příjmy na venkově jsou zhruba o dvě třetiny nižší než ve městech. Tato mezera podle čínského statistického úřadu od roku 2009 pozvolna klesá. Zajímavé ovšem je, že celá jedna čtvrtina příjmů městských obyvatel je tvořena transfery od státu, kdežto na venkově je to pouze 9 %. Velká migrace obyvatel z venkova do měst je tedy více než pochopitelná. Momentálně je podporována vládními orgány, ale zároveň je stále omezována státními nařízeními z dob minulých. Především systémem Hukou.[95]

Opatření týkající se snižování příjmové nerovnosti jsou ve dvanáctém pětiletém plánu spíše obecného charakteru. Jediné kvantitativní cíle jsou zvyšování minimální mzdy o nejméně 13 % a zvyšování disponibilních příjmů na venkově o 40 %. Dalšími cíli jsou zvýšení hranice pro daň z příjmu fyzických osob, zvýšení daně z příjmu pro vysoce příjmové skupiny, zlepšení sociálního systému a levnější snadno dostupná zdravotní péče především na venkově ve formě vrácení 90 % finančních prostředků placených za zdravotní péči pro nejchudší vrstvu obyvatel.[96]

Problém nerovností je spojen s výrazným zvyšováním mezery mezi bohatými a chudými čínskými regiony, které je dobře patrné zejména po Den Xiaopingových reformách z konce 70. let, kde byla podpora bohatších regionů explicitně zmíněna. Viditelná snaha o další rozvoj již rozvinutých regionů, které by v budoucnu měly pomoci v rozvoji chudším regionům. Vzniklá mezera se však během dalších let pouze zvětšovala a od druhé vlny reforem v 90. letech se v tomto trendu pokračuje. Pokud bychom chtěli tyto nerovnosti nějak numericky vyjádřit, tak HDP na obyvatele východních rozvinutých oblastí je kolem 50 000 RMB a na západě je kolem 15 000 RMB.

Mezi konkrétní kroky pro zlepšení této situace paří zkvalitnění dopravní infrastruktury západu, vyřešení problémů se zásobováním vody, vytvoření z chudších provincií surovinovou a energetickou zásobárnu země, vybudovaní hydro stanic, ropovodů a plynovodů, postavení železnice a ustanovení výhodnějších půjček a pobídek pro investory. Výhodou by měla být levná pracovní síla, která je zde výrazně levnější než v rozvinutých provinciích a měla by přilákat velké firmy do regionů. Nejde však pouze o západ země, pro ostatní oblasti jsou také ustanoveny konkrétní kroky. Pro

[95] Hukou je systém založený v roce 1958 a spočívající v zabránění migrace obyvatel z venkova do měst pod pohrůžkou ztráty výhod, které se váží na oblast bydliště.
[96] APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF

severovýchodní regiony je doporučena restrukturalizace, jelikož tyto regiony jsou výrazně ekologicky poškozeny a energeticky vyčerpány. Mělo by jít primárně o modernizaci stávajících podniků. **Centrální oblasti** by se měly stát zásobárnou surovin pro zemi a spojit západ a východ pomocí infrastruktury díky své příhodné centrální pozici. **Východní regiony** si mají udržet svoji stávající pozici pomocí nových strategických odvětví zmíněných na začátku kapitoly, více využívat inovací a pokračovat v mezinárodních aktivitách. Pozornost se soustředí také na **příhraniční oblasti s etnickými menšinami**. Vláda tyto oblasti chce více finančně podporovat a celkově se zasadit o zlepšení životních podmínek. Celkově pak administrativně ošetřit zákony ochrany životního prostředí, posílit decentralizaci v přerozdělování financí a odstupňovat finanční prostředky podle stupně devastace životního prostředí.[97]

5.4 Efektivnější využívání energií

Efektivní využívání energetických zdrojů bylo již jedním ze stěžejních témat předchozího plánu a je úzce spojeno s většinou ostatních cílů. Obzvláště s životním prostředím, které bude jako samostatné téma následovat. Spotřeba energie v ČLR neustále roste a v budoucnu to bude ještě větší problém, jelikož bude těžké s omezenými zdroji rostoucí spotřebu uspokojovat. Oproti předchozímu plánu se ČLR posunula na první místo, co by největší světový producent i spotřebitel energií. Zdroje energií jsou v ČLR značné, ale nejsou rovnoměrně rozloženy a často leží v obtížných přírodních podmínkách, bez dostatečné infrastruktury a jejich těžba není efektivní. Spotřeba díky vysokému tempu růstu stále stoupá a reforma dosavadního nakládání se surovinami je nezbytná.[98]

Za posledních dvacet let se poměr v energetického mixu téměř nezměnil. V roce 2011 to bylo 77,8 % uhlí, 9,1 % ropa, agregovaná složka vodní, jaderné energie a obnovitelných zdrojů 8,8 % a 4,3 % zemní plyn. Přičemž celková spotřeba energie za posledních pět let vzrostla téměř o čtvrtinu. Uhlí je nejméně ekologickým zdrojem, což je při poměru uhlí na čínském energetickém mixu značný problém, který má za následek katastrofický stav životního prostředí. ČLR disponuje třetí největší zásobou uhlí na světě. Většina zásob se nachází na severu země a ČLR je největším producentem na světě, přesto však musí uhlí dovážet. Pro ilustraci spotřeba uhlí se za posledních dvacet let před tímto plánem zvýšila

[97] APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF
[98] U.S. Energy Information Administration. China. [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.eia.gov/beta/international/country.cfm?iso=CHN

o 33,4 % a 5,2 % celkové spotřeby uhlí musí být dováženo. Podobná situace je i u spotřeby ropy. Ta se za stejné časové období zvýšila téměř čtyřikrát, ale v posledních letech se muselo až 68 % ropy dovážet.[99]

V nejlepším zájmu ČLR je proto snaha udržet si dobré vztahy se svými dodavateli ropy pomocí programu olej za půjčky (oil for loans). Mezi nejvýznamnější dodavatele patří Rusko, Spojené arabské emiráty, Írán a Angola. Dalšími dodavateli, na které se také vztahuje tento program jsou Kazachstán, Turkmenistán, Venezuela, Bolívie, Ekvádor, Brazílie a Ghana.

Mezi energetické cíle tohoto plánu patří vyšší podíl hydroelektráren a obnovitelných zdrojů nebo také docílení stoprocentního nárůstu produkce jaderné energie a zemního plynu oproti roku 2010. Čína je druhým největším světovým nalezištěm zemního plynu, ale jelikož je jeho příspěvek do energetického mixu pouze 4,3 %, tak se většina produkce vyváží. Do budoucna by se uhlí mělo nahrazovat hlavně zemním plynem. Také podíl obnovitelných zdrojů stále nedosahuje požadovaných hodnot. ČLR má největší větrnou kapacitu, ale produkce větrné energie je větší než poptávka po ní. Solární energie a biomasa tvoří zanedbatelné procento na trhu, i když ČLR disponuje celou jednou třetinou všech světových fotovoltaik.[100]

Pro splnění výše zmíněných cílů ve formě zvýšení efektivity ve výrobě a nakládání s energiemi ČLR navazuje vztahy s vyspělými ekonomikami, aby pomohly se zaváděním tzv. *„chytré sítě“*.[101] To je vcelku zajímavá příležitost pro americké a evropské firmy podílet se na dodání a instalaci potřebných zařízení.[102]

V energetickém pilíři nalezneme i konkrétní cíle mezi něž patří celkové snížení spotřeby energie o 16 %, zvýšení podílu nefosilních paliv o 11,4 % do roku 2015 a o 15 % do roku 2020. Dále mezi ně patří zredukování počtu uhelných společností z 11 000 na 4 000 a zdvojnásobení podílu jaderné energie a zemního plynu na tvorbě celkové energie.[103]

[99] BP. Statistical review of World Energy 2012[online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.laohamutuk.org/DVD/docs/BPWER2012report.pdf
[100] tamtéž
[101] Chytrá síť je optimalizovaná energetická síť, která činí producenty i konzumenty méně závislé na vnějším okolí. Zároveň zajišťuje spolupráci mezi zařízeními, které energii primárně vytváří a těmi, které ji primárně spotřebovávají.
[102] BP. Statistical review of World Energy 2012[online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.laohamutuk.org/DVD/docs/BPWER2012report.pdf
[103] APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF

5.5 Lepší ochrana životního prostředí

Situace ohledně životního prostředí se oproti předchozímu plánu příliš nezměnila, a tak se dále pokračuje v politikách nastolených předchozím pětiletým plánem. ČLR stále sužují problémy spojené s degradací životního prostředí zapříčiněnou obrovskou industrializací. Poplatky za produkci znečišťující okolí jsou stále velmi nízké, právní ochrana je poměrně slabá a těžko vymahatelná. ČLR trpí degradací půdy, vodních zdrojů, ovzduší, ničení zalesněných ploch, rozšiřování pouští a ztrátou biodiverzity. Ačkoli je životní prostředí jedním z hlavních pilířů několika předchozích plánů, tak například Ministerstvo ochrany životního prostředí vzniká až v roce 2008 a celkově nelze pozorovat výraznější zlepšování situace.

Podle OECD je kontaminováno až 75 % povrchové vody a podzemní voda na tom není o moc lépe vzhledem k používání pesticidů, obrovské industrializaci a absenci čističek odpadních vod. Z těchto důvodů nemělo v roce 2005 přístup k nezávadné vodě zhruba 300 milionů obyvatel.[104]

ČLR je největším producentem skleníkových plynů na světě. Čínské emise CO_2 tvoří až 25 % celosvětově vyprodukovaného množství. V důsledku toho je třetina území ČLR sužována kyselými dešti. Proto je nutné pokračovat v reformách předchozího pětiletého plánu a zefektivnit systém pokut za znečišťování ovzduší a zlepšit jeho vymahatelnost.[105]

Vládní plán předpokládá s uvolněním 3,4 bilionu RMB na obnovu životního prostředí. Současně je většina cílů tohoto pilíře v souladu s programem a cíli energetického pilíře. Přesněji se jedná o snížení spotřeby vody o 30 % na jednotku výstupu v průmyslu, zvětšení neznečištěných vodních ploch o 5 %, snížení spotřeby energie o 16 %, snížení emisí CO_2 na jednotku HDP o 17 %, zavedení daně za znečišťování a zvýšit míru zalesnění na 21,66 %.[106]

[104] OECD. Environmental Complience and Enforcement in China. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.oecd.org/env/outreach/37867511.pdf
[105] Greenpeace East Asia. Air pollution in China [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.greenpeace.org/eastasia/campaigns/air-pollution/problems/china/
[106] China's Green Revolution. Energy, Environment and the 12th five-year plan. . [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.chinadialogue.net/UserFiles/File/PDF_ebook001.pdf

5.6 Závěry v rámci dvanáctého pětiletého plánu

Dvanáctý pětiletý plán navazuje ve většině pilířů na politiky zavedené předchozím pětiletým plánem, jelikož situace ohledně energetiky, sociálních nerovností nebo například životního prostředí se zlepšila pouze minimálně, a je tak nutné pokračovat v reformních krocích. Většina dříve nastolených trendů je mírně prohloubena nebo se v nich minimálně pokračuje. Novinkou oproti předchozímu pětiletému plánu je specifické jmenování několika odvětví, ve kterých je nutné uskutečnit výraznější pokrok. Celkově je celý plán více konkrétní než ten předchozí, který byl kritizován za přílišnou abstraktnost.

Nejvýznamnější změnou je snaha o reakci na ekonomickou krizi, která ukázala přílišnou závislost čínské ekonomiky na zahraniční poptávce, jelikož čínská ekonomika je do značné míry tažena exportem. Z tohoto důvodu bylo možné pozorovat mírný ekonomický pokles ovlivněný poklesem zahraniční poptávky. Ve dvanáctém pětiletém plánu je důraz na zvyšování domácí poptávky tak, aby se stala tahounem kvalitního ekonomického růstu méně závislého na zahraniční vlivy. Čínská spotřeba totiž nabývá v celosvětovém měřítku nízkých hodnot a úspory jsou v celosvětovém měřítku na druhou stranu abnormálně vysoké, což je dáno několika důvody zmíněnými v předchozích částech této kapitoly.

Z této charakteristiky vyplývá poměrně zajímavá příležitost pro exportéry z rozvinutých zemí, kteří mohou reagovat na tento vývoj a buď se podílet na dodávkách specializovaných pokročilých technologií, kvalitního strojírenství nebo exportovat zboží s vyšší přidanou hodnotou na čínský trh, kde by se dle vládních přání měla zvyšovat spotřeba.

6 Exportní příležitosti

Velký čínský trh je jedním z nejvíce konkurenčních prostředí na světě. Prakticky jakýkoliv produkt, který může být předmětem exportu do ČLR, lze nalézt na tamním trhu nebo je možné nalézt alespoň jeho náhražku. Pokud chce exportní firma uspět, tak její produkt musí splňovat, alespoň jednu ne-li všechny následující podmínky. Musí jít buď o produkt tradiční pro naší zemi, o produkt dostatečně známý ve světě, případně o produkt vyspělé technologie nebo se musí trefit do poptávky místního trhu vzhledem ke struktuře hospodářství, popřípadě musí být lepší či efektivnější než již dostupné místní produkty. Firmy musí vzít v potaz také značnou odlišnost čínského kulturního prostředí a celkově odlišnost čínského smýšlení, které do velké míry ovlivňuje i obchodní jednání a tím celé obchodní vztahy se zahraničními firmami. Problémem se často stává odlišné právní prostředí, které při vzniku právního sporu v drtivé většině případů upřednostní domácí subjekty a nesmíme zapomínat na stále přetrvávající cla a jiné obchodní překážky v určitých odvětvích. Dalším problémem je špatná informovanost při vstupu na takto odlišný trh, s čímž velkou měrou pomáhají české státní i soukromé instituce, které budou v této kapitole následně popsány. Výše zmíněná fakta jsou příčinou relativně menšího počtu českých firem na čínském trhu. Tyto důvody by se daly probrat ještě daleko více do hloubky, ale pro potřeby této práce není nutné zkoumat například možnosti vstupů firem, marketingové a obchodní plány, a tak podrobně.[107]

Z předchozí analýzy dvou pětiletých plánů v období, kterému se tato diplomová práce věnuje, je dobře pozorovatelné, do jakých odvětví je moudré směřovat export zboží. Sice většinou není explicitně zmíněna snaha o přilákání určité komodity, pokud touto komoditou nejsou fosilní paliva, ale celkově je dobře patrné, jaká odvětví budou v budoucnu protěžována místními orgány. Pokud centrální plánovači dají za cíl pokrok nebo soustředění se na určitě odvětví, tak je velmi pravděpodobné, že toto odvětví bude v budoucnu podporováno a export do něj by se mohl vyplatit. Jednou z nejzajímavějších možností je zprostředkovávat nové technologie, které je možné dodávat či instalovat do nových odvětví, která jsou explicitně zmiňována ve dvanáctém pětiletém plánu. V drtivé většině se jedná o odvětví náročná na kvalitu práce, a ne její kvantitu, zároveň jde o odvětví citlivá na množství kapitálu. Tedy produkty s větší přidanou hodnotou a také

[107] Zastupitelský úřad ČR v Pekingu. Export do Číny – manuál pro exportéry. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/832898/export_do_Ciny.pdf

produkty, které využívají specifických znalostí a možností odlišného prostředí, než je to čínské. Lze zmínit odvětví jako strojírenství, automobilový průmysl, letectví, potravinářský průmysl, luxusní zakázkové zboží, léčiva nebo například chemikálie. Čínský trh s luxusním zbožím je jedním z největších na světě. Momentálně stagnuje, ale ve sledovaném období stále rostl a lákal zahraniční producenty luxusního zboží.

Zároveň se lze opírat o jeden ze stěžejních motivů dvanáctého pětiletého plánu, a to přeměnit hospodářství tažené zahraniční poptávkou na hospodářství tažené domácí poptávkou (možnost pro zahraniční produkty). Snižovat tak abnormálně vysoké míry úspor čínských domácností a firem. Donutit je více spotřebovávat nebo investovat a táhnout tak čínské HDP.

6.1 Institucionální podpora

Pro mnoho firem, které chtějí exportovat zboží na trh tak vzdálený a odlišný, bývá důležitá institucionální podpora, které se jim dostává od státních i soukromých subjektů. Podpora, která dokáže výrazně ulehčit celý proces a je tak ku prospěchu oběma stranám. Nedostatečná institucionální podpora dokáže v některých případech dokonce odradit od podnikání na cizím trhu i slibně vypadající projekty. V České republice existuje naštěstí hned několik státních i soukromých subjektů, které se zabývají tímto problémem.

Pro český export jsou ve sledovaných letech důležité dva dokumenty, které vydává Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Těmito dokumenty jsou **Exportní strategie pro období 2006-2010 a 2012-2020**. V těchto exportních strategiích je shrnuta celková vize proexportních aktivit státu. Hlásí se k přístupu Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky, Národní inovační strategie a Koncepce zahraniční politiky. Obsahují tři pilíře. Zpravodajství pro export, rozvoj exportu a podporu obchodních příležitostí. Jedním z klíčových principů je definování prioritních trhů na základě objemu a struktury vzájemného obchodu, tempa růstu vzájemného obchodu, rizikovosti dle metodiky OECD, ekonomického a obchodního potenciálu a také dle výsledků průzkumu zájmu podnikatelů ohledně daného teritoria. Celkově je sice nejvíce exportu směřováno do EU a je zde snaha udržet si svou pozici a maximalizovat příležitosti,

ale mezi hlavních dvanáct prioritních zemí patří rozvojové dynamické trhy, mezi kterými je i Čínská lidová republika, která je prioritním trhem již od roku 2003.[108]

Hlavním orgánem zahraniční politiky ČR je **Ministerstvo zahraničních věcí**. Zajišťuje mimo jiné ochranu práv a zájmů občanů ČR v zahraniční, řídí zastupitelské úřady v podobě generálních konzulátů a velvyslanectví, spravuje majetek ČR v zahraničí, koordinuje sjednávání a následně dodržování mezinárodních smluv a dohod. Na území ČLR spravuje velvyslanectví v Pekingu a generální konzulát v Šanghaji a Hong Kongu.[109]

Hlavním orgánem správy pro mezinárodní ekonomii je **Ministerstvo průmyslu a obchodu**. Mimo jiné podporuje české producenty v jejich exportní činnosti, provádí Exportní strategii České republiky a podílí se na tvorbě koncepce vnějších ekonomických vztahů a ekonomické diplomacie ČR. Zároveň se podílí na řízení příspěvkové organizace CzechTrade.[110]

CzechTrade je agentura podřízená Ministerstvu průmyslu a obchodu, která funguje již dvacet let a za cíl má rozvíjet mezinárodní obchod a vzájemnou spolupráci mezi českými a zahraničními subjekty. Napomáhá při výběru prioritních teritorií pro export, pomáhá usnadňovat vstup na daný trh a podporuje aktivity k rozvoji firem v zahraničí. Pořádá veletrhy a výstavy exportních příležitostí pro české firmy a na území ČLR operuje pomocí sítě hned několika kanceláří. Přesněji v Pekingu, Šanghaji, Chengdu a Kantonu (Guanzhou).[111]

Dalším subjektem je **Česká exportní banka**. Specializovaná bankovní instituce pro státní podporu exportu přímo a nepřímo vlastněná státem. Je nedílnou součástí státní podpory exportu. Ten podporuje poskytováním exportních úvěrů a dalších služeb. Má za úkol doplňovat českou bankovní soustavu financováním exportních operací, které vyžadují dlouhodobé zdroje za úrokové sazby a v objemech, které jsou za běžných podmínek pro podniky nedosažitelné. Český firmy jsou tak v zahraničí více konkurenceschopné.

[108] Ministerstvo průmyslu a obchodu. Exportní strategie pro období 2012-2020[online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/45705/51548/587267/priloha001.pdf a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Exportní strategie pro období 2006-2010. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/dokument1697.html
[109] Ministerstvo zahraničních věcí. O ministerstvu. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/vznik_a_pusobnost_ministerstva.html
[110]Ministerstvo průmyslu a obchodu. Zahraniční obchod [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z:https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/
[111]CzechTrade. O CzechTrade [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni

Samozřejmě pracuje v souladu s pravidly Světové obchodní organizace, OECD a směrnicemi Evropské unie.[112]

Export podporuje také **Exportní garanční a pojišťovací společnost**. Úvěrová pojišťovna, která se zaměřuje na těžko pojistitelná politická a komerční rizika spojená s exportem do zahraničí. Primárně se snaží pojišťovat bankovní úvěry se splatností delší než dva roky na export finančně náročných produktů do zemí, kde je rizikovější politické a ekonomické prostředí.[113]

S navazováním obchodních vztahů mezi domácími a zahraničními subjekty pomáhá také **Svaz průmyslu a dopravy České republiky**. Nestátní dobrovolná a nepolitická organizace. Zprostředkovává jednání a konference nebo se aktivně podílí na mezinárodních veletrzích a výstavách. Stará se také o vzdělávací a poradenskou činnost ohledně obchodních styků se zahraničím.[114]

V neposlední řadě je třeba zmínit občanské sdružení **Governance institute**, které se zabývá problematikou nedostatku informací pro zájemce o rozvojové trhy. Pomáhá ve výběru a následné implementaci vstupních strategií. Snaží se tak odstranit bariéry vstupu na vzdálené a kulturně odlišné rozvojové trhy. Z těchto důvodů organizují semináře a konference, kde jsou poskytnuty informace k rozvojovým trhům, které jsou označeny exportní strategií jako prioritní.[115]

V oblasti neziskových organizací patří mezi nejvýznamnější **Smíšená česko-čínská komora vzájemné spolupráce**. Jedná se o dobrovolné sdružení osob, které mají zájem o podnikání na území ČR nebo ČLR. Jedním z prezidentů komory je Jaroslav Tvrdík a komora plní funkci informačního portálu pro podnikatelské subjekty a poradce nejen v otázkách právních podmínek pro podnikatele na jednotlivých trzích. Zároveň také sjednává výstavy, veletrhy a semináře.[116]

[112] Česká exportní banka. Profil banky [online]. [cit. 2017-11-20]. https://www.ceb.cz/kdo-jsme/profil-banky/
[113] Exportní garanční a pojišťovací společnost. O společnosti. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.egap.cz/o-spolecnosti/index.php
[114] Svaz průmyslu a dopravy České republiky. Poslání. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.spcr.cz/o-nas/poslani
[115] Governance institue. Strategie. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupnéz: http://www.govin.org/strategie/
[116] Smíčená česko-čínská komora vzájemné spolupráce. O komoře. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.czechchina.com/?page_id=2311

7 Obchod mezi ČR a ČLR mezi lety 2006-2015

Nejdříve bude přiblížena celková charakteristika obchodního vztahu mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou na základě dat z Českého statistického úřadu. Posléze bude následovat detailnější prozkoumání jednotlivých skupiny exportu zboží dle rozdělení SITC na jednotlivé zbožové struktury.

7.1 Celkový export a obchodní bilance

Česká republika jakožto malá otevřená ekonomika Střední Evropy hodně spoléhá na zahraniční obchod. Jak bylo ukázáno v jedné z předchozích kapitol, tak ČR je jedna z nejotevřenějších evropských ekonomik. Je logické, že většina našeho exportu míří do zemí Evropské unie, zejména k našim sousedům do Německa, Polska nebo Slovenska. Exportní strategie cílí na udržení naší pozice v Evropě a maximalizaci našich evropských možností, zároveň reaguje na otevírající se možnosti v rozvojových zemí celého světa. Jednou z nich je i Čínská lidová republika, která zároveň v obou sledovaných exportních strategiích patří mezí prioritní země pro český export.

Tabulka č. 7 - Export z ČR do ČLR (v mil. CZK) a podíl na celkovém exportu (v %)

2006	8 992	0,4
2007	14 046	0,6
2008	13 168	0,5
2009	15 853	0,7
2010	23 179	0,9
2011	29 517	1
2012	32 712	1,1
2013	37 587	1,2
2014	42 460	1,2
2015	45 611	1,2

Zdroj: ČSÚ. Zahraniční obchod ČR (10 let po vstupu do EU) – vlastní úprava

V tabulce č. 7 je znázorněna hodnota zboží exportovaného z ČR do ČLR mezi lety 2006-2015 a jeho procentní podíl na celkovém exportu ČR. Trend exportu zboží do ČLR je jednoznačný, během těchto deseti let se export s výjimkou roku 2008 postupně zvyšoval. Mezi zkoumanými roky se hodnota exportu téměř zpětinásobila a podíl na celkovém exportu rostl pravidelně o desetinu procentního bodu až do roku 2013, kdy se ustálil na 1,2 % z celkového exportu. Hodnota to není nikterak závratná, ale mimo státy Evropské unie se jedná o jeden z nejvyšších poddílů, který postupem let předstihl i některé země EU jako

jsou Dánsko nebo Norsko. Pokud bychom země seřadili podle objemů exportu tak ČLR byla v roce 2006 na 26. pozici a od roku 2013 se ustálila na 17. pozici. Dá se tedy říci, že její význam pro český export stále roste a dá se očekávat, že tomu tak bude i v budoucnu.[117]

Česká republika má zároveň s většinou ze svých klíčových partnerů, mezi které řadíme evropské země Německo, Slovensko, Polsko, Francii nebo Velkou Británii, aktivní saldo obchodní bilance. To ve světle poznatků jedné z předchozích kapitol znamená, že do daných zemí více vyvážíme, než z nich dovážíme. Zde se projevuje proexportní aktivita malé otevřené ekonomiky Střední Evropy. Z toho vyplývá i celkově pozitivní obchodní bilance, která sice byla do roku 2004 ještě stále negativní, ale po tomto roce se překlopila do přebytku a tento přebytek obchodní bilance se dále zvětšuje, a to především díky stále více pozitivní obchodní bilanci s našimi největšími obchodními partnery ve Střední Evropě. Pro ilustraci v roce 2005 ČR vykazuje pozitivní saldo v hodnotě + 38,6 mld. Kč a na konci sledovaného období v roce 2015 již bylo pozitivní saldo ve výši + 406,2 mld. Kč. Na druhou stranu s ČLR máme dlouhodobě nejvíce negativní saldo obchodní bilance, jak lze vidět v tabulce č. 8.[118]

Tabulka č. 8 - Saldo obchodní bilance ČR s ČLR (v mil. CZK)

2006	- 119 185
2007	- 171 651
2008	- 199 375
2009	- 184 086
2010	- 272 619
2011	- 305 011
2012	- 273 810
2013	- 265 809
2014	- 316 340
2015	- 419 146

Zdroj: ČSÚ. Zahraniční obchod ČR – vlastní úprava

Tabulka č. 8 dále ukazuje, jak negativní má ČR saldo obchodní bilance s ČLR. To znamená, že z ČLR stále dovážíme o dost více než do ní vyvážíme. Ve skutečnosti má ČR s ČLR nejvíce negativní bilanci ze všech zemí světa, a to již po dlouhou dobu. Zajímavé

[117] Český statistický úřad. Zahraniční obchod ČR (10 let od vstupu do EU). [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-10-let-od-vstupu-do-eu-2004-az-2013-1smktb9iao
[118] Český statistický úřad. Zahraniční obchod České Republiky. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0601.pdf/c7916f81-805e-4a65-bdd9-c4f62d3908f7?version=1.2

zjištění je, že ačkoliv se tato negativní bilance stále prohlubuje, tak v letech 2012 a 2013 zaznamenala výrazný pokles, který by mohl deklarovat plány dvanáctého pětiletého plánu udělat ČLR méně závislou na zahraniční poptávce, nestavit ekonomiku na exportu a snažit se stimulovat domácí poptávku. Tento trend ovšem nebyl trvalý a po dvou letech se začala obchodní bilance opět prohlubovat, takže účinky současně platného pětiletého plánu nejsou tolik zřejmé, neboť poměrně rychle vyprchaly.

V tabulce č. 8 je vidět celkové saldo obchodní bilance mezi ČR a ČLR. Následující tabulky ukazují podrobnější hodnoty salda, které je rozdělené na jednotlivé zbožové kategorie, dle rozdělení SITC. Pro názornější ukázku struktury obchodní bilance. Zároveň je vysvětleno, proč se položky měnily, tak jak se měnily. Samozřejmě to neukáže přesně vývoj českého exportu. Ten bude rozebrán podle zbožových skupin až v další kapitole.

Tabulka č. 9 - Saldo obchodní bilance mezi ČR a ČLR dle zbožových struktur mezi lety 2006-2010 (v tis. CZK)

Kód zboží	Název zboží	2006	2007	2008	2009	2010
0	Potraviny a živá zvířata	-1 460 793	-1 700 361	-1 713 445	-1 387 248	-1 636 840
1	Nápoje a tabák	-4 151	-15 537	-22 618	-1 582	9 366
2	Surové materiály, nepoživatelné s výjimkou paliv	-195 252	-214 436	-442 907	333 454	684 498
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	-11 459	12 459	13 441	28 389	115 918
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	-914	-1 020	-5 061	-6 124	-6 271
5	Chemikálie a příbuzné výrobky	-1 952 394	-2 790 628	-3 019 511	-1 822 045	-3 014 580
6	Tržní výrobky tříděné podle materiálu	-9 085 410	-15 089 195	-15 990 465	-10 419 107	-12 322 572
7	Stroje a dopravní prostředky	-76 339 730	-113 616 270	-130 710 068	-127 169 863	-214 769 285
8	Průmyslové spotřební zboží	-30 133 757	-38 235 840	-47 483 665	-43 641 197	-41 676 499
9	Komodity a předměty obchodu	-1 154	-377	-687	-820	-2 990

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Z tabulky č. 9 je podrobněji vidět jaké zbožové struktury nejvíce přispívají k celkově negativnímu saldu obchodní bilance mezi ČR a ČLR. Naprosto dominantní položkou jsou stroje a dopravní prostředky (č. 7) společně s průmyslovým spotřebním zbožím (č. 8) a tržními výrobky (č. 6). Většina položek má stále více negativní bilanci a do pozitivních čísel se postupně dostávají pouze tři položky, a ne nijak výrazně. Minerální paliva (č. 3) jsou v přebytku od roku 2007, a to díky ztrojnásobení exportu minerálního dehtu. Následné výrazné zlepšení bilance v roce 2010 jde připsat mírnému poklesu importu dané kategorie a velkému nárůstu exportu ropných olejů. Surové materiály (č. 2) jsou v přebytku od roku 2009 a na konci první poloviny sledovaného období jsou položkou, která má nejvíce pozitivní saldo, což je zásluhou exportu položky rudy kovů a kovového odpadu, který se mezi lety 2008 až 2010 zvýšil o více než miliardu korun. Nápoje a tabák (č. 1) mají mírně kladné saldo poprvé v roce 2010, a to jen díky razantnímu zvýšení exportu piva, který pokryl zvětšený import této skupiny. V celkové bilanci se však jedná o zanedbatelní čísla a první polovině sledovaného období, je tak obchodní bilance s ČLR výrazně negativní.

Tabulka č. 10 - Saldo obchodní bilance mezi ČR a ČLR dle zbožové struktury mezi lety 2011-2015 (v tis. CZK)

Kód zboží	Název zboží	2011	2012	2013	2014	2015
0	Potraviny a živá zvířata	-1 549 785	-1 478 118	-1 553 464	-1 658 739	-1 787 232
1	Nápoje a tabák	-38 175	21 183	50 866	37 065	90 471
2	Surové materiály, s výjimkou paliv	403 572	843 453	1 423 609	1 930 925	1 907 531
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	335 052	121 273	22 613	19 171	28 247
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	-3 950	-6 344	-7 890	-10 682	-9 913
5	Chemikálie a příbuzné výrobky	-3 850 451	-3 787 925	-4 561 388	-5 326 951	-5 231 211
6	Tržní výrobky tříděné podle materiálu	-15 664 623	-15 625 281	-16 194 985	-20 996 585	-22 806 295
7	Stroje a dopravní prostředky	-240 138 463	-211 676 193	-202 951 442	-243 827 170	-335 118 702
8	Průmyslové spotřební zboží	-44 484 611	-42 194 180	-42 019 450	-50 793 257	-58 745 760
9	Komodity a předměty obchodu	-19 313	-28 242	-17 776	-13 037	-16 964

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

V druhé polovině sledovaného období můžeme až na pár výjimek sledovat obdobné tendence jako v té první. Celková bilance je stále více záporná, a to především díky položce stroje a dopravní prostředky (č. 7) a průmyslovému spotřebnímu zboží (č. 8). Nejvíce se překlápěla bilance nápojů a tabáku (č. 1), ale v celkovém měřítku se jedná pouze o zanedbatelné změny. Nejvíce pozitivní bilanci mají surové materiály (č. 2). Zároveň se jedná o bilanci, která se během sledovaného období nejvíce zlepšovala. Nejvíce negativní skok můžeme sledovat v položce Stroje a dopravní prostředky, kde se negativní bilance zvýšila mezi lety 2014 a 2015 téměř o sto miliard korun, což z téměř dvou třetin zapříčinil značný nárůst importu počítačů a mobilních telefonů z ČLR.

7.2 Export rozdělený podle SITC

V této části kapitoly, která pojednává o obchodních tocích mezi ČR a ČLR, se blíže zaměříme na jednotlivé zbožové struktury, aby bylo možné lépe analyzovat český export zboží a přesně vysledovat, jak se jednotlivé položky ve sledovaném období měnily a zda tyto změny nějakým způsobem korelují s cíli čínské ekonomiky a zda směřují do odvětví, která jsou veřejně označena jako prioritní. Pokud není uvedeno jinak, tak data pochází z databáze zahraničního obchodu Českého statistického úřadu v přeshraničním pojetí, které je sice vhodné především pro mezinárodní porovnání, ale v tomto pojetí jsou dostupná data zahraničního obchodu dle systému SITC rozšířeného až na pět míst a je současně možné specifikovat cílovou zemi. Data v národním pojetí neposkytuje ČSÚ v takovém rozsahu, který je nutný pro tuto diplomovou práci.

7.2.1 Potraviny a živá zvířata (skupina 0)

První skupinou podle řazení systému SITC jsou potraviny a živá zvířata. Co se týče celkového exportu do ČLR, tak tato skupina má téměř zanedbatelný vliv a jak je vidět v tabulce č. 9 a č. 10 z předchozí kapitoly, tak obchodní bilance je po celé sledované období negativní, i když český export ve sledovaném období rostl, jak ukazuje tabulka č. 11. Hodnota exportu v průběhu let mírně rostla (kromě roku 2008). Největší skok byl zaznamenán mezi lety 2010 a 2011, kdy export této skupiny vzrostl více než dvou a půl krát. Další větší skok následoval hned v příštím roce. Poté již hodnota mírně klesá. Položka, která je nejvíce zodpovědná za nárůst exportu v období mezi lety 2010-2012 jsou mléčné výrobky a vejce. Tento nárůst se zdá býti reakcí na dynamicky rostoucí čínskou poptávku po mléčných produktech, která se nejčastěji spojuje s rostoucí životní úrovní

obyvatel ČLR. Na následný pokles celkového exportu této skupiny měl vliv pokles exportů zeleninových zbytků a odpadu ve formě pelet (č. 08119).[119]

Tabulka č. 11 - Export skupiny č. 0 - potraviny a živá zvířata

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		46 498
2007		85 340
2008		60 090
2009	712 797	87 178
2010	949 118	96 704
2011	5 085 792	238 376
2012	5 737 347	336 762
2013	2 734 426	274 387
2014	2 088 760	241 412
2015	2 118 311	252 228

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

7.2.2 Nápoje a tabák (skupina 1)

Další skupina popisuje zahraniční obchod s produkty řazenými mezi nápoje a tabák a stejně jako předchozí skupina nemá žádný výraznější vliv na celkovou hodnotu českého exportu. Na druhou stranu je to jedna z mála položek, která zaznamenávala pozitivní obchodní bilanci. Tu můžeme vidět v tabulkách z předchozí části kapitoly a je patrná v letech 2010 a následně 2012 až 2015. Z tabulky č. 12 je patrné, že hodnota exportu ve sledovaném období kromě roku 2011 mírně rostla, ale rozhodně se nejednalo o růst, který by ovlivnil celkovou hodnotu exportu. Největší meziroční růst je pozorovatelný mezi roky 2011 a 2012 a to zejména díky růstu exportu vody bez přísad cukru (č. 11101) a také piva (č. 1123). Mezi lety 2014-2015 export této skupiny táhl především export piva (č. 1123), který se téměř zdvojnásobil a vykompenzoval tak pokles exportu vína. ČLR je pro české pivovary stále okrajovým trhem, ale čínský trh skýtá velký potenciál, jelikož stále roste obliba zahraničního piva. České pivo je na čínském trhu více než dvakrát dražší než čínské značky. České pivovary tak reagují na růst movitější střední třídy a cenově staví české pivo na úroveň tradičního zahraničního prémiového produktu. Do ČLR vyváží především **Budějovický Budvar** a **Plzeňský Prazdroj**.[120]

[119] CzechTrade. Čínská žízeň po mléce silně roste. . [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: https://www.czechtrade.cz/media/czechtrade-media/monitoring/cinska-zizen-po-mlece-silne-roste

[120] E15. Vývoz českého piva do Číny stále roste, loni se znovu zdvojnásobil.. [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/vyvoz-ceskeho-piva-do-ciny-stale-roste-loni-se-znovu-zdvojnasobil-1281537

Tabulka č. 12 - Export skupiny č. 1 - Nápoje a tabák

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		2 912
2007		3 136
2008		7 743
2009	1 151 331	26 382
2010	3 213 735	41 711
2011	822 582	21 421
2012	1 773 437	53 991
2013	2 759 057	71 446
2014	3 102 737	87 813
2015	5 152 822	140 138

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

7.2.3 Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv (skupina 2)

Tabulka č. 13 - Export skupiny č. 2 – Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		408 339
2007		455 333
2008		282 285
2009	41 167 706	1 106 089
2010	45 493 785	1 735 998
2011	75 854 815	1 829 553
2012	71 490 013	2 131 167
2013	117 458 860	2 717 641
2014	163 521 876	3 287 159
2015	135 560 202	3 038 507

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Oproti dvou předchozím skupinám je skupina surovin významnější pro celkovou hodnotu exportu z ČR do ČLR a zároveň se jedná o skupinu, která má nejvíce pozitivní obchodní bilanci. Ta se překlopila z negativních do pozitivních hodnot po roce 2009 a dále se zlepšuje, jak je vidět z tabulek č. 9 a č. 10 v předchozí části kapitoly. Jediný mírný pokles exportu této skupiny můžeme nalézt v roce 2008, který byl výrazně ovlivněn světovou ekonomickou krizí. Následně již hodnoty exportu během let mírně rostou. Největší skok je pozorovatelný ve dvou po sobě jdoucích letech 2009 a 2010. Významný růst do roku 2010 zapříčinila především položka odpad, šrot mědi, niklu, hliníku a olova (č. 288), jejíž export se zvýšil během tohoto období o 1,2 miliardy korun. Nejvyšší export této skupiny

byl v roce 2014 a nebyl tažený položkou č. 288, která se během čtyř let propadla zpět o jednu miliardu. Nahradil ji ovšem export položky vláknina a sběrný papír (č. 25), jejíž export se od roku 2010 zvýšil o 1,6 miliardy korun.

7.2.4 Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály (skupina 3)

Tabulka č. 14 - Export skupiny č. 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		21 270
2007		45 882
2008		26 845
2009	2 450 184	44 172
2010	7 107 678	121 591
2011	17 546 850	341 959
2012	5 438 324	133 182
2013	741 677	29 673
2014	937 515	29 445
2015	1 436 418	34 744

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Stejně jako první dvě skupiny, tak minerální paliva, maziva a příbuzné materiály netvoří nijak velkou část českého exportu. I když se čínská ekonomika vyznačuje výraznou energetickou náročností a většinu paliv musí dovážet, tak stále disponují největším světovým podílem na těžbě černého uhlí a ČR není v tomto ohledu tolik bohatá na naleziště a nepatří mezi prioritní země pro import minerálních paliv. Zároveň se ČLR snaží přecházet na více efektivní zdroje energií a používat čím dál méně hnědého a černého uhlí, jakožto velké zdroje znečištění pro životní prostředí. Jak je vidět z tabulky č. 14, tak hodnota exporzu této kategorie nepřekročila v žádném ze sledovaných let ani půl miliardy korun. Této hranici se ani nepřiblížila. Do roku 2010 je dobře pozorovatelný postupný růst exportu, který ale v následujících letech klesl téměř desetkrát. Nejzajímavějším obdobím pro tuto zbožovou skupinu je mezi roky 2009 až 2013, kdy se export této skupiny téměř zdesetinásobil, aby pak následně opět klesl na původní hodnotu. Hlavní měrou se na tom podílejí ropné oleje (č. 3346) jejichž export měl v roce 2009 hodnotu necelých 13 milionů korun, nejvíce poté v roce 2011, a to 309 milionů korun. Následoval drastický pokles na 4 miliony korun v roce 2013.

7.2.5 Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky (skupina 4)

Jak je vidět v tabulce č. 15, tak tato skupina není makroekonomicky příliš podstatná. Import ani export této skupiny, tak nemá žádný větší vliv na celkovou obchodní bilanci a bilance této skupiny je po celé období negativní. Statistiky ČSÚ zahrnují hodnoty pouze ve třech letech z desetiletého sledovaného období a jak je vidět v tabulce č. 15, tak jejich hodnoty nemají žádný větší význam pro export do ČLR a tím pádem pro tuto práci.

Tabulka č. 15 - Export skupiny č. 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2012	3	0
2013	1825	50
2015	1170	21

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

7.2.6 Chemikálie a příbuzné výrobky (skupina 5)

Oproti předchozím skupinám představuje tato skupina významnější část celkového exportu zboží do ČLR. Ač je celková bilance výrazně negativní, tak i díky velké tradici chemického průmyslu u nás český export ve sledovaném období roste až k hodnotě exportu blížícím se dvěma miliardám korun. Do této skupiny řadíme také hnojiva, barviva, léčiva, výbušniny, nebo plastový odpad.

Tabulka č. 16 - Export skupiny č. 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		695 933
2007		751 396
2008		687 552
2009	75 357 469	1 273 616
2010	56 282 919	1 234 577
2011	42 587 854	1 196 051
2012	41 843 711	1 255 411
2013	36 459 349	1 422 561
2014	34 253 872	1 957 683
2015	29 707 574	1 974 876

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

V tabulce č. 16 je jasně vidět podobná tendence jako u většiny předchozích skupin, kdy celková hodnota českého exportu v průběhu sledovaného období roste s výjimkou roku 2008, na který měla zásadní vliv světová ekonomická krize. V tomto roce je vidět největší propad většiny skupin. Následující čtyři roky lze pozorovat stagnující hodnotu exportu, což se mění s koncem sledovaného období, kdy hodnota exportu roste ke dvěma miliardám korun. Hledání položek, které zapříčinily tento růst je problematické. Skupina č. 5 je tvořena velkým počtem dále se dělících položek, jejichž příspěvek se v průběhu sledovaného období měnil. Na začátku období byly původcem růstu položky jako organicko-anorganické sloučeniny (č. 515) nebo odpadky, zbytky a šrot z hmot plastických (č. 579). Ke konci období je možné pozorovat růst položek jako trubky, potrubí a hadice z hmot plastických (č. 581), léčiva mimo antibiotik a hormonů (č. 541). V tomto segmentu působí například firma **SOTIO**, která poskytuje léčiva na léčení nádorových a autoimunitních onemocnění a nedávno otevřela nové laboratoře v Pekingu.[121]

Dále je potřeba zmínit výbušniny a pyrotechnické výrobky (č. 593), export této položky měl v roce 2011 hodnotu 68 milionů korun a v roce 2015 se vyšplhal téměř na půl miliardy korun.

7.2.7 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu (skupina 6)

Tabulka č. 17 - Export skupiny č. 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		914 019
2007		1 929 069
2008		1 695 557
2009	21 279 390	2 290 975
2010	33 429 849	3 298 687
2011	38 919 193	3 579 460
2012	37 155 787	3 794 360
2013	36 745 739	4 258 300
2014	30 386 865	4 141 799
2015	31 950 171	3 715 463

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

[121] Sotio. Představení společnosti. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.sotio.com/o-nas/predstaveni-spolecnosti

Již od předchozí skupiny se dostáváme ke skupinám, které jsou svými hodnotami významnější částí českého exportu zboží do ČLR a také zároveň ke skupinám, které mají nejvíce negativní obchodní bilanci. I zde můžeme sledovat jev, kdy hodnota českého exportu v průběhu sledovaného období roste a jediný výrazný pokles je pozorovatelný v roce 2008, zde s jednou výjimkou, kdy od roku 2013 export této skupiny mírně klesá. Stejně jako u předchozí skupiny, tak i zde je problematické určit položku, která by byla nejvýznamnější vzhledem k růstu exportu. Opět se totiž měnil význam jednotlivých položek v čase. Na začátku sledovaného období se vyváželo nejvíce sklo v kuse (č. 664), které postupem času ztrácelo na významu, a skleněné zboží a výrobky ze skla (č. 665), které se i přes výrazný pokles v průběhu let na konci období opět vracejí na původní hodnoty. Mezi české společnosti působící v ČLR v segmentu skleněného zboží jsou firmy **Lasvit** a **Preciosa**. Obě se specializují na zakázkovou výrobu designových svítidel a skleněných uměleckých plastik. V případě Preciosy se jedná také o výrobky z broušeného křišťálu. Jejich produkty můžeme najít v luxusních rezidencích, hotelech nebo kasinech. Jde o velmi luxusní zboží. V posledních letech však musí narážet na překážky v podobě poklesu luxusní spotřeby (nestaví se pětihvězdičkové hotely) a růstu nacionalismu, kdy se čínské firmy snaží produkovat vše sami pomocí kopírování luxusních světových značek.[122]

Od roku 2010 se nejvýznamnější položkou stávají výrobky z kovů (č. 699), mezi které patří zámečnické výrobky, sejfy, pancéřové schránky a výrobky ze železa a oceli. Tato položka dosahuje v maximu hodnotu exportu přes jednu a půl miliardy korun. Dalšími položkami, které v průběhu období nabývají na důležitosti jsou kaučukové výrobky (č. 629) a pneumatiky (č. 625), které rostou ruku v ruce s nárůstem ostatních položek týkajících se automobilového průmyslu, jak bude dokázáno v následující skupině.

7.2.8 Stroje a dopravní prostředky (skupina 7)

Strojní průmysl je tradičně silným českým odvětvím a není tedy překvapením, že skupina č. 7 stroje a dopravní prostředky jsou nejdůležitější skupinou českého exportu zboží, která tvoří téměř třetinu celkového exportu zboží z ČR do ČLR a ukazuje se, že poptávka po kvalitním strojírenství a automobilech je zásadní pro český export. Zároveň se ovšem jedná o skupinu s nejvíce negativní obchodní bilancí. Tato skupina je stejně jako ty předchozí

[122] Horna, Vadim. Global Sales Director Lasvit. Přednáška na VŠE 25.9.2017

tvořena velkým množstvím položek. Některé jsou důležité pro začátek sledovaného období, některé zažily velký růst pouze po menší časovou periodu a některé jsou opravdu stěžejní a jejich hodnota vyváženého množství v čase výrazně roste.

Tabulka č. 18 - Export skupiny č. 7 - Stroje a dopravní prostředky

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		6 281 275
2007		9 708 280
2008		9 245 633
2009	23 868 219	9 282 837
2010	39 827 180	14 372 343
2011	51 418 437	19 077 664
2012	42 650 964	20 627 006
2013	52 776 753	23 517 123
2014	56 812 206	26 852 514
2015	55 686 673	28 122 876

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Mezi skupiny, které byly klíčové do roku 2010 se řadí hřídele, převodové kliky, ložisková tělesa a spojky (č. 798), díly ke kancelářským strojům (č. 759) nebo stroje kovoobráběcí třískové (č. 731). Postupem času získávají na významnosti jiné skupiny spojené především s automobilovým průmyslem. Export samotných automobilů nenabývá nijak vysokých hodnot, jelikož **ŠKODA AUTO** provozuje několik továren na čínském území a je tak třeba dovážet pouze díly a příslušenství. Na čínském trhu působí od roku 2007, od roku 2010 je ČLR pro Škodu největším odbytovým trhem a v roce 2015 byla překonána hranice jednoho a půl milionu prodaných vozidel na čínském trhu.[123]

Nutnost dovážet díly a příslušenství se projevila i v předchozí skupině na příkladu pneumatik. Tahouny exportu této skupiny v druhé polovině sledovaného období byla čerpadla a dopravníky na kapaliny (č. 742), telekomunikační zařízení a příslušenství televizí a rozhlasu (č. 764) a prostředky k rozvodu elektrické energie (č. 773). Položky s absolutně největší exportem byly elektrické přístroje ke spínání elektrických obvodů (č. 772), které v roce 2015 nabývaly hodnoty 3,7 miliardy korun, dále díly a příslušenství motorových vozidel jako brzdy nebo převodové skříně (č. 784), jejichž exportní hodnota

[123] Škoda. Auto. Od roku 2007 prodáno 1,5 milionu vozů. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.skoda-auto.cz/news/2015-08-05-cina-od-2007-prodano-puldruheho-milionuvozu

v roce 2015 dosáhla 4,2 miliardy korun. Jednou z českých firem působících na čínském trhu je **PBS Velká Bíteš**, které vyrábí vysokootáčkové turbínové stroje pro letectví, energetiku a dopravní průmysl. Dále také dováží do ČLR plynové turbíny, klimatizace a proudové motory.[124]

Mezi další firmy v tomto segmentu patří **Škoda Kingway Electric**, která vyrábí elektrické pohony pro trolejbusy, vlaky, tramvaje, metro. **Škoda Machine Tool**, která se zabývá modernizací obráběcích strojů. **Broumovské strojírny** zabývající se výrobou myček automobilů. **TOS Varnsdorf** vyrábí obráběcí stroje se širokými možnostmi uplatnění. Nebo například firma **Juli Motor**, která operuje na poli manipulační techniky.[125]

7.2.9 Průmyslové spotřební zboží (skupina 8)

Tabulka č. 19 - Export skupiny č. 8 - Průmyslové spotřební zboží

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2006		621 489
2007		1 067 644
2008		1 162 623
2009	4 501 216	1 742 073
2010	6 859 699	2 277 585
2011	10 259 962	3 232 539
2012	12 145 768	4 378 911
2013	13 151 108	5 296 096
2014	15 619 836	5 861 915
2015	22 007 436	8 331 653

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Dlouhodobě se jedná o jednu ze tří nejvýznamnějších skupin českého exportu zboží do ČLR. Dle tabulky č. 19 je vidět, že v průběhu let hodnota exportu této skupiny stále roste a není zde patrný ani pokles v roce 2008, tak charakteristický pro většinu ostatních zbožových skupin. Některé z položek této skupiny jsou poměrně zajímavé z pohledu celkového exportu, jelikož jejich hodnoty jsou relativně vysoké. Pravděpodobně se zároveň jedná o jedinou skupinu, která ve sledovaném období zaznamenávala pouze růst.

[124] PBS Velká Bíteš. O nás. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.pbsvb.cz/o-nas
[125] Businessinfo. Čína: obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19054.html

K tomuto růstu nejvíce přispívaly tři položky. První z nich jsou měřící, kontrolní, analyzační a řídící přístroje (č. 874). Druhou položkou jsou optické přístroje a zařízení (č. 871), mezi kterými mají drtivý podíl mikroskopy a difrakční přístroje.[126]

Tedy hlavně velmi odborná zařízení s velkou přidanou hodnotou. V tomto odvětví působí například firma **TESCAN**, která vyrábí rastrovací elektronové mikroskopy. Poslední třetí hlavní položkou s nejvyššími exportními hodnotami jsou kočárky, dětské hračky, hry a sportovní potřeby, mezi kterými má podíl přes 95 % podskupina kočárků, panenek a dětských hraček. Celkový export této položky byl v roce 2015 téměř 2,5 miliardy korun.

7.2.10 Komodity a předměty obchodu (skupina 9)

Poslední skupinou jsou komodity a předměty obchodu. Stejný případ jako skupina č. 4, která je objemově téměř nevýznamná a jak je vidět v následující tabulce, tak ani data pro tuto skupinu nejsou po většinu sledovaného období dostupná. Do této skupiny patří především mince, zlaté mince a pak samotné zlato jako komodita.

Tabulka č. 20 - Export skupiny č. 9 - Komodity a předměty obchodu

Export		
Rok	Netto (kg)	Stat. hodnota v CZK (tis.)
2007		10
2008		5
2010	43	113
2012	1 719	755
2013	3	12

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

7.3 Závěry v rámci českého exportu do ČLR

Celkový export zboží z ČR do ČLR po většinu sledovaného období rostl, a to pouze kromě roku 2008, kdy na rozvinuté ekonomiky dopadla světová ekonomická krize, která měla za následek dočasný útlum většiny makroekonomických ukazatelů. Během těchto deseti let se český export do ČLR zpětinásobil z 9 miliard korun v roce 2006 na 45 miliard korun v roce 2015. Celková obchodní bilance s ČLR je výrazně negativní a během sledovaného období se dále prohlubuje. Příčinou je stále se zvětšující čínský import, který bez problému předčí i stále rostoucí český export. Z devíti zbožových skupin systému SITC je možné

[126] Difrakční mřížky jsou nejčastěji používány v přístrojích jako jsou monochromátory, spektrometry a lasery.

najít pouze tři, které alespoň po určitou část tohoto období vykazovaly pozitivní obchodní bilanci. Nejvíce pozitivní bilanci měla skupina surové materiály, poté také nápoje a tabák a v neposlední řadě minerální paliva.

Z následujících tabulek č. 21 a č. 22 je dobře vidět, které skupiny se staraly o podstatnou část exportu zboží v roce 2006 a následně v roce 2015. Jak se deset nejhodnotnějších českých exportních položek změnilo v čase, a že důležitou roli začínají hrát také odvětví, která nebyla historicky na našem území tolik silná, co se týče zahraničního exportu. Tabulka č. 21 hodnotami ukazuje, že žádná podsložka jednotlivých skupin nedosáhla ani na miliardovou hodnotu exportu v roce 2006, a jak by se dalo očekávat, tak všechny položky jsou ze skupiny č. 7 (jak je uvedeno v závorkách). Tedy skupina stroje a dopravní prostředky. Nejvýznamnější skupina českého exportu zboží, které vévodí produkty s nutností kvalitní pracovní síly a dostatku kapitálu. Tedy produkty, které mají velkou výhodu na čínském trhu oproti místním a jsou v naprostém souladu s odvětvími, ve kterých bychom s ohledem na centrální plány a potřeby čínské ekonomiky český export hledali.

Tabulka č. 21 - Nejhodnotnější položky českého exportu v roce 2006 v CZK (tis.)

	Stat. hodnota v CZK (tis.)	
	2006	
1	Stroje kovoobráběcí třískové (sk. 7)	725 815
2	Díly a příslušenství motorových vozidel (sk. 7)	673 648
3	Hřídele, převodové kliky, ložiska a spojky (sk. 7)	536 821
4	Přístroje elektrické ke spínání elek. obvodů (sk. 7)	519 312
5	Díly ke kancelářským strojům (sk. 7)	370 912
6	Stroje textilní a kožedělné (sk. 7)	345 487
7	Přístroje elektrické (baterie, žárovky atd.) (sk. 7)	338 349
8	Stroje a zařízení určená pro průmyslová odv. (sk. 7)	280 951
10	Stroje točivé elektrické (sk. 7)	261 689

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprav

Zajímavějším zjištěním je, jak se český export do ČLR změnil za sledovaných deset let. Z tabulky č. 22 je patrné, že nejdůležitější položky několikanásobně vzrostly oproti stavu v roce 2006 a také to, že mezi deseti nejhodnotnějšími exportními položkami už lze nalézt i položky z jiných skupin než stroje a dopravní prostředky. Jedná se o položky skupiny průmyslové spotřební zboží, kde se jedná na jedné straně o vysoce odborné zboží jako optické a další specializované přístroje a na druhé straně jsou třetí největší položkou kočárky, dětské hračky, hry a sportovní potřeby s exportem 2,5 miliardy korun. Vysoká

hodnota u poměrně nečekané položky, jelikož levné čínské hračky a další podobné kategorie zaplavují světové trhy, a tak je úspěch v této kategorii poměrně překvapivý. Nejhodnotnější položkou jsou díly a příslušenství motorových vozidel, které v roce 2015 zaznamenaly export v hodnotě 4,2 miliardy korun a jsou tak důsledkem úspěchů ŠKODA AUTO na čínském trhy, která od roku 2007 do 2015 prodala jeden a půl milionu vozů, plánují další investice a operují hned s několika závody na čínském území. Mimo tabulku jsou položky s menšími objemy, které také zaznamenaly významný růst. Jedná se hlavně o skleněné výrobky, pivo, léčiva a mléčné výrobky.

Tabulka č. 22 - Nejhodnotnější položky českého exportu v roce 2015 v CZK (tis.)

	Stat. hodnota v CZK (tis.)	
	2015	
1	Díly a příslušenství motorových vozidel (sk. 7)	4 199 757
2	Přístroje elektrické ke spínání elek. obdovů (sk. 7)	3 680 539
3	Kočárky, dětské hračky, hry a sport. potřeby (sk. 8)	2 480 255
4	Čerpadla a dopravníky na kapaliny (sk. 7)	2 262 008
5	Stroje kovoobráběcí třískové (sk. 7)	1 902 205
6	Chemicky vyrobená vláknina (sk. 2)	1 862 411
7	Optické přístroje a zařízení (sk.8)	1 612 380
8	Měřící, kontrolní, analyzační a řídící přístroje (sk. 8)	1 590 572
10	Telekomunikační zařízení a příslušenství (sk. 7)	1 589 345

Zdroj: ČSÚ. Databáze zahraničního obchodu – vlastní úprava

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat, jakým způsobem čínské pětileté plány ovlivňují export zboží z ČR do ČLR mezi lety 2006-2015. Zda jsou pobídky těchto plánů zjevné a zda na ně naši exportéři zboží reagují. Tím pádem bylo nutné analyzovat strukturu českého exportu zboží mezi lety 2006-2015. Souvisejícím cílem bylo zjistit, zda mohou čeští zájemci o export zboží do ČLR počítat s kvalitní a dobře dostupnou institucionální podporou státních i soukromých subjektů.

Teoretická část popsala Českou republiku jakožto malou otevřenou ekonomiku Střední Evropy disponující pouze malým vnitřním trhem závislým na zahraničním obchodu. Česká republika zároveň patří mezi jednu z nejvíce otevřených ekonomik Evropské unie. Většina exportu putuje k našim největším evropským partnerům jako jsou Německo, Slovensko, Polsko nebo Francie. Jedná se o státy, se kterými má ČR již dlouhodobě výrazně pozitivní obchodní bilanci, což znamená, že export do těchto zemí převyšuje import z těchto zemí. Zároveň je možné pozorovat jev, díky kterému postupnou globalizací a celkově stále větší provázaností světových ekonomik nabývají na důležitosti ostatní trhy, které lákají k exportu do nových rozvojových zemí především Jižní Ameriky a Asie. V obou českých exportních strategiích týkajících se sledovaného období je ČLR uvedena jako prioritní země pro český export. Tyto strategie patří mezi nejdůležitější dokumenty týkající se zahraničního obchodu.

Teoretická část dále analyzovala Čínskou lidovou republikou, která je pro ČR více než zajímavou exportní destinací, zásluhou odlišného charakteru čínského hospodářství, jenž není ve světě natolik běžné. Samotné čínské orgány ho nazývají socialistická tržní ekonomika, kde jsou základním národohospodářským dokumentem stále ještě centrální pětileté plány. Implementace centrálního plánování do čínské ekonomiky probíhala od roku 1949, kdy vítězí komunisté nad nacionalisty a pod vedením Mao-ce Tunga začíná přestavba ekonomiky dle vzoru sovětského plánování. Na druhou stranu představa, že se celá ekonomika stále řídí centrálním plánem a pětileté plány jsou tak esenciálním zdrojem pro rozhodování zahraničních zájemců o export, je mylná. Společně s vývojem hospodářství se zásadním způsobem vyvíjelo i centrální plánování, které se už od začátku významně lišilo od plánování sovětského typu. Nezpochybnitelně největší změny nastávají po roce 1978 a jsou spjaty s nástupem Den Xiaopinga a jeho významnými reformami,

které směřují čínskou ekonomiku stále více tržním směrem. Centrální plánování je sice stále přítomné, ale během let se jeho postavení a forma zásadně mění, což ovlivňuje hlavní předpoklad této práce.

V začátcích praktické části této práce je kladen důraz na proces změn centrálního plánování spolu s popisy dvou po sobě jdoucích pětiletých plánů mezi lety 2006-2015, ze kterých je na první pohled viditelná snaha o decentralizaci plánování s co největším zapojením veřejnosti. Tedy oslabování centrálního aparátu a s ním centrálního řízení ekonomiky. Jednotlivé územní celky pod správou místních vlád mají stále více pravomocí a není obtížné nalézt příklady, kdy místní vlády úmyslně nevěnovaly pozornost některému ze základních cílů centrálního plánu nebo dokonce falšovaly oficiální dokumentaci ve snaze, co nejvíce ekonomicky růst, jelikož to byl v minulosti hlavní cíl. Nejzářnějším příkladem je upřednostňování ekonomického růstu před ochranou životního prostředí v 90. letech.

Pětileté centrální plány lze ještě stále považovat za nejdůležitější národohospodářské dokumenty, které každých pět let reagují na domácí i světové výzvy a problémy. Ovšem zejména díky prohlubující se decentralizaci a ulehčování státní byrokracie, které spočívá hlavně ve větších pravomocích místních vlád, jsou tyto plány stále více abstraktního charakteru a udávají pouze jakýsi rámec směřování celé ekonomiky s nezbytnými doporučeními. Tento fakt podporuje transformaci ekonomiky z centrálního plánování na tržně vedenou ekonomiku. Na druhou stranu je možné zaznaenat hlasy, které přílišný abstraktní charakter analyzovaných plánů kritizují a volají po rozhodnějším vedení. V důsledku změn je rozhodování ve stále větší míře ponecháváno lokálním vládám, což je vidět z analýzy jedenáctého a dvanáctého pětiletého plánu v praktické části. Na zdravém úsudku těchto vlád je aplikování pilířů centrálního plánu v jednotlivých provinciích, jelikož mají informační převahu nad ústředním aparátem. V centrálních plánech již nenajdeme přesné instrukce, které by sami o sobě říkaly, jaké zboží, natož v jakém množství, je potřeba dovážet. Český export zboží je tak dán spíše historickou tradicí silných odvětví v ČR a také dlouhodobými potřebami čínské ekonomiky.

Ve světle těchto zjištění se již nedá mluvit o novodobých centrálních plánech jako o determinujících dokumentech, ve kterých by bylo možné najít přesné pobídky, na které by mohli čeští exportéři reagovat. Hlavní teze, že čínské pětileté plány ovlivňují české

exportéry, je tak nepotvrzena nebo alespoň nelze přednést dostatečné důkazy o tom, že analyzované centrální plány vytváří dostatečně zřetelné pobídky, na které by mohli čeští zájemci o export zboží reagovat.

Z analýzy toků exportu zboží je zřejmá struktura českého exportu. Odvětví a zbožové struktury, které ČLR přitahuje jsou po analyzovaných deset let téměř oborově neměnné a do značné míry vycházejí z potřeb čínské ekonomiky a silných odvětví našeho hospodářství. Obecně se dá říci, že ČLR láká produkty a technologie z odvětví jako je například strojírenství, těžařství, letecká a automobilová doprava, chemický průmysl, energetika a další. Tedy odvětví, která jsou velmi citlivá na množství kapitálu a kvalitu lidské práce, nutné pro vznik co nejkvalitnějších produktů. V těchto odvětvích je ČR relativně silná a dokáže dodávat velmi kvalitní produkty. Není tak překvapení, že nejhodnotnější položky českého exportu zboží jsou položky spojené s výrobou automobilů a jiných strojních zařízení. Dále také kvalitní výzkumné potřeby, chemikálie, výbušniny nebo například léčiva. Mimo tato silná odvětví je v analýze exportu zboží vidět, že rostoucí čínská střední třída a celkové bohatnutí čínské populace dává prostor pro tradiční české produkty, které mají ve světě stále ohlas. Je pozorovatelný značný nárůst exportu piva, které je v ČLR prémiovým produktem, dále také sklářských výrobků, které zdobí luxusní hotely, rezidence nebo kasina. V neposlední řadě je patrný nárůst segmentu kočárků, panenek a hraček, což je vzhledem k levné čínské výrobě tohoto segmentu, která zaplavuje světové trhy, poměrně překvapivé zjištění.

Navzdory příležitostem a kvalitě českých produktů se dá říci, že na čínském trhu působí stále malé množství českých firem. To je dané zejména množstvím překážek, které zájemci o export zboží musí překonat. Ať už je to obrovská konkurence, odlišné kulturní a právní prostředí nebo vzdálenost trhu, tak je esenciální, aby zájemci o export měli dostatečnou podporu od státních i soukromých subjektů. Analýza těchto subjektů ukázala, že v oblasti česko-čínských obchodních vztahů operuje velké množství státních i soukromých subjektů, které mají za cíl pomáhat českým exportérům zboží při snaze proniknout na čínský trh. Většina informací je veřejně dostupná, koná se nepřeberné množství přednášek, seminářů, veletrhů a obchodních jednání. Z této analýzy je evidentní, že institucionální podpora je dostatečná a ve velké míře záleží na ochotě a odvaze českých exportérů.

Čínský trh tak skýtá pro české exportéry zboží řadu příležitostí, které jsou dány především povahou tamního hospodářství a tamních potřeb v závislosti na kvalitních produktech českých odvětví, která jsou náročná na množství kapitálu a kvalitu lidské práce. Současné pětileté centrální plány již nejsou tak determinujícím dokumentem, jako bývaly před transformací čínské ekonomiky. Čeští exportéři zboží, se tak musí obracet spíše na státní i soukromé subjekty česko-čínských vztahů, jejichž podpora je dostatečná. Ve sledovaném období je jasně viditelné, jak český export zboží do ČLR stále narůstá, jeho struktura se příliš nemění a stále více českých firem v určité formě působí na čínském trhu. Je velice pravděpodobné, že se tyto trendy budou v budoucnu prohlubovat.

Výsledkem této diplomové práce je, že čínské pětileté plány neovlivňovaly do větší míry rozhodovací proces českých exportérů zboží ve sledovaném období. Zejména z důvodu současného charakteru čínských pětiletých plánů, který je diametrálně odlišný od toho, jakým způsobem se vymezuje centrální plánování v teoretickém rámci tržně cenových a centrálně plánovaných systémů. Drastické změny, které čínské hospodářství a zejména systém čínského plánování prodělalo za posledních třicet let, zcela mění způsob jakým by se mělo na čínský ekonomický systém nahlížet a navržené korelace mezi centrálním plánem a zahraničními exportéry na základě teoretických předpokladů nelze dostatečně prokázat.

Hlavních i doplňujících cílů práce bylo tedy úspěšně dosaženo, avšak původní předpoklad vlivu čínských pětiletých plánů na český export zboží v daném období nebyl dostatečně prokázán z výše zmíněných důvodů.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

DICKEN, Peter. *Global shift: mapping the changing contours of the world economy*. London: Sage Publications, 2007. 599 s. ISBN 978-1-4129-2955-4

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. ISBN 80-7106-249-9.

GREGORY, Paul R. a Robert C. STUART. *Comparative economic systems*. 6th ed. Boston: Houghton Mifflin Co., c1999. ISBN 0-395-90815-9.

HOLMAN, Robert. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-380-9.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5

China, agriculture in transition: report of FAO mission on agricultural planning and policy, 28 july-12 august 1980. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1981. ISBN 9251010684.

KOVÁŘ, Jindřich. *Asie - dynamický kontinent: hlavní faktory a ohniska růstu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-683-x.

LIEW, Leong H. *The Chinese economy in transition: from plan to market*. Brookfield, US: E. Elgar, c1997. ISBN 9781858982502.

MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. *Mezinárodní finance a devizový trh*. Praha: Management Press, 2016. ISBN 978-80-7261-287-1

MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. Praha: Management Press, 2003. ISBN 80-7261-094-5.

MANKIW, N. Grehory and TAYLOR, P. Mark. *Economics*. 2. ed. Andover: Cengage Learning, 2011. ISBN 9781844808700.

MANKIW, N. Gregory. *Macroeconomics*. 8th ed. New York, NY: Worth, c2013. ISBN 978-1429240024.

MICHAL, Jan Š. *Komparativní hospodářské systémy.* Praha: Karolinum, 1994. 214 s. ISBN 80-7066- 954-3

Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno: Jota, 2009. Encyklopedie Britannica - průvodce. ISBN 978-80-7217-681-6.

NĚMCOVÁ, Ingeborg a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-462-2.

NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3276-3.

PLCHOVÁ, Božena. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. 3., přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1285-3.

SAICH, Tony. *Governance and Politics of China.* New York: Palgrave Macmillan, 2011. ISBN 978-0- 230-27992-6

SLANÝ, Antonín a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika.* Praha: Beck, 2003, 375 s. ISBN 80-7179-738-3

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5858-9.

ZNAMENÁČEK, Martin. *Čínská ekonomika - hlavní změny a perspektiva: hlavní faktory a ohniska růstu.* Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996, 343 s. ISBN 80-707-9847-5.

Internetové zdroje

About PBC. The People's Bank of China [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.pbc.gov.cn/english/130712/index.html.

APCO worldwide. China's 12th Five-Year Plan: How it actually works and what's [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://wikileaks.org/gifiles/attach/12/12143_12%20five%20year%20plan%20-%20apco.PDF

Bloomberg. Xi Says China Must Adapt to 'New Normal' of Slower Growth [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-05-11/xi-says-china-must-adapt-to-new-normal-of-slower-growth

BP. Statistical review of World Energy 2012 [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.laohamutuk.org/DVD/docs/BPWER2012report.pdf

Businessinfo. Čína: obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19054.html

Casey J. and Koleski K. China's 12th Five Year Plan [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/12th-FiveYearPlan_062811.pdf

Constitution of the People's Republic of China. The National People's Congress of the People's Republic of China. [online]. [cit. 2017-10-29]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.html.

Council on Foreign Relations. China's angry peasants [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-angry-peasants

CzechTrade. Čínská žízeň po mléce silně roste. [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: https://www.czechtrade.cz/media/czechtrade-media/monitoring/cinska-zizen-po-mlece-silne-roste

CzechTrade. O CzechTrade [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.czechtrade.cz/o-czechtrade/predstaveni

Česká exportní banka. Profil banky [online]. [cit. 2017-11-20]. https://www.ceb.cz/kdo-jsme/profil-banky/

Český statistický úřad. Zahraniční obchod České Republiky. [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0601.pdf/c7916f81-805e-4a65-bdd9-c4f62d3908f7?version=1.2

Český statistický úřad. Zahraniční obchod ČR (10 let od vstupu do EU). [online]. [cit. 2017-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-cr-10-let-od-vstupu-do-eu-2004-az-2013-1smktb9iao

Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzoph_c

Český statistický úřad. Zahraniční obchod se zbožím – přeshraniční pojetí[online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zo_se_zbozim_podle_pohybu_zbozi_preshranicni_statistika

ČNB. Často kladené otázky ohledně zavedení BPM6. [online]. [cit. 2017-11-06]. Dostupné z:https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/casto_kladene_dotazy_ohledne_zavedeni_bpm6.pdf

E15. Vývoz českého piva do Číny stále roste, loni se znovu zdvojnásobil. [online]. [cit. 2017-11-30]. Dostupné z: http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/vyvoz-ceskeho-piva-do-ciny-stale-roste-loni-se-znovu-zdvojnasobil-1281537

EUCKEN, Walter. O teorii centrálně řízené ekonomiky: Analýza německého experimentu [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://mises.urza.cz/database/clanky/52_21_Eucken_2.pdf

Exportní garanční a pojišťovací společnost. O společnosti. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.egap.cz/o-spolecnosti/index.php

Forbes. Why do Chinese save so much? [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.forbes.com/2010/02/02/china-saving-marriage-markets-economy-trade.html#3cb755b07a83

Governance institute. Strategie. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.govin.org/strategie/

Greenpeace East Asia. Air pollution in China [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.greenpeace.org/eastasia/campaigns/air-pollution/problems/china/

Guonan M. and Wang Yi. China's high saving rate [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.cepii.fr/IE/rev122/guonan.pdf

Herd R, A pause in the growth of inequality in China? [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.oecd.org/migration/46616013.pdf

China joins the WTO. BBC News. [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/1702241.stm

China.org.cn. Looking back on the 11the five year plan [online]. [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2011/2011-03/03/content_22043374.htm

China statistical yearbook. 2016. [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/indexeh.htm

China's Green Revolution. Energy, Environment and the 12th five-year plan. . [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.chinadialogue.net/UserFiles/File/PDF_ebook001.pdf

Chinese Government's Official Website. Economic System.[online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://www.gov.cn/english/2006-02/08/content_182584.htm.

Chow C. Gregory, The Role of planning in China's market Economy . [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.princeton.edu/~gchow/Role%20of%20Planning%20in%20China%20s%20Market%20Economy.pdf

Jamestown Foundation. China's 11th five year plan: a roadmap for Chinas's harmonious society. [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://jamestown.org/program/chinas-11th-five-year-plan-a-roadmap-for-chinas-harmonious-society/

McKinsey. What China's five-year plan means for business. [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.mckinsey.com/global-themes/china/what-chinas-five-year-plan-means-for-business

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Exportní strategie pro období 2006-2010. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/dokument1697.html

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Exportní strategie pro období 2012-2020 [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/45705/51548/587267/priloha001.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Zahraniční obchod [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/

Ministerstvo zahraničních věcí. O ministerstvu. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/vznik_a_pusobnost_ministerstva.html

Naughton Barry, The New Common Economic Program: China's Eleventh Five Year Plan and What It Means [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/clm16_bn.pdf

National development and reform commission. 11th five year plan on energy development. [online].[cit. 2017-11-12]. Dostupné z: http://china.usc.edu/national-development-and-reform-commission-%E2%80%9C11th-five-year-plan-energy-development%E2%80%9D-april-2007

NPC. Full text: Report on China's Economic and Social Development plan [online]. [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/Supervision/2012-03/14/content_1713997.htm

NPC. Constitution of the People's republic of China [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm

OECD. Environmental Complience and Enforcement in China. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.oecd.org/env/outreach/37867511.pdf

PBS Velká Bíteš. O nás. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.pbsvb.cz/o-nas

PENG, Mike. Modeling China's Economic Reforms Through an Organizational Approach: The Case of M-form Hypothesis. Journal of Management Inquiry [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://www.utdallas.edu/~mxp059000/articles4.htm.

Smíčená česko-čínská komora vzájemné spolupráce. O komoře. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.czechchina.com/?page_id=2311

Sotio. Představení společnosti. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.sotio.com/o-nas/predstaveni-spolecnosti

Svaz průmyslu a dopravy České republiky. Poslání. [online]. [cit. 2017-11-20]. http://www.spcr.cz/o-nas/poslani

Škoda. Auto. Od roku 2007 prodáno 1,5 milionu vozů. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.skoda-auto.cz/news/2015-08-05-cina-od-2007-prodano-puldruheho-milionuvozu

The Economist: A tightening grip [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.economist.com/news/briefing/21646180-rising-chinese-wages-will-only-strengthen-asias-hold-manufacturing-tightening-grip

The State Council the People's Republic of China. NDC endorses 11th five-year plan [online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://www.gov.cn/english/2006-03/14/content_246850.htm

The World Bank. Battling the forces of global recession [on-line]. [cit. 2017-10-30] Dostupné z:http://siteresources.worldbank.org/INTEAPHALFYEARLYUPDATE/Resources/550192-1238574864269/5976918-1239010682147/update_april09_fullreport.pdf

The World Bank. Exports of goods and services (% of GDP) [online]. [cit. 2017-11-01]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NE.EXP.GNFS.ZS&country=

The World Bank. Inflation (GDP deflator). [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.DEFL.KD.ZG&country=

The World Bank. Mid-term Evaluation of China's 11th Five Year Plan. [online]. [cit. 2017-11-10]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/CHINAEXTN/Resources/318949-1121421890573/China_11th_Five_Year_Plan_main_report_en.pdf

The World Bank . GDP growth (annual %). [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&country=

The World Bank. China 2016 [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://data.worldbank.org/country/china

The World Bank Poverty headcount ratio at $1,9 a day (PPP).[online]. [cit. 2017-10-09]. Dostupné z: https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?end=2013&locations=CN&start=1981&view=chart

The World Bank. World Development Indicators. [online]. [cit.2017-10-30]. Dostupné z: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.PCAP.CD&country=

U.S. Energy Information Administration. China. [online]. [cit. 2017-11-07]. Dostupné z: https://www.eia.gov/beta/international/country.cfm?iso=CHN

Wassily Leontief. Official Website of the Nobel Prize [online]. [cit. 2017-10-30]. Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1973/leontief-bio.html

Zastupitelský úřad ČR v Pekingu. Export do Číny – manuál pro exportéry. [online]. [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/832898/export_do_Ciny.pdf

ZHANG Y. Public participation approaches for urban planning in China [online]. [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: https://dpla.wisc.edu/sites/dpla.wisc.edu/files/inline-files/15-05-Zhang%2C%20Yining_0.pdf

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Graf otevřenosti ekonomik v EU-28 30
Obrázek č. 2 - Proces tvorby centrálního plánu 39
Obrázek č. 3 - Budoucí vývoj podílu spotřeby na HDP 50

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Růst HDP v letech 1990-2000 (v %) 25
Tabulka č. 2 - Vývoj HDP a inflace v letech 1990-2000 (v %) 27
Tabulka č. 3 - Růst HDP v letech 2000-2009 (v %) 27
Tabulka č. 4 - Růst HDP v letech 2010-2016 (v %) 28
Tabulka č. 5 - SITC (Standart International Trade Classification) 31
Tabulka č. 6 - Přehled debetních a kreditních položek 33
Tabulka č. 7 - Export z ČR do ČLR (v mil. CZK) a podíl na celkovém exportu (v %) 61
Tabulka č. 8 - Saldo obchodní bilance ČR s ČLR (v mil. CZK) 62
Tabulka č. 9 - Saldo obchodní bilance mezi ČR a ČLR dle zbožových struktur mezi lety 2006-2010 (v tis. CZK) 63
Tabulka č. 10 - Saldo obchodní bilance mezi ČR a ČLR dle zbožové struktury mezi lety 2011-2015 (v tis. CZK) 64
Tabulka č. 11 - Export skupiny č. 0 - potraviny a živá zvířata 66
Tabulka č. 12 - Export skupiny č. 1 - Nápoje a tabák 67
Tabulka č. 13 - Export skupiny č. 2 – Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv 67
Tabulka č. 14 - Export skupiny č. 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály 68
Tabulka č. 15 - Export skupiny č. 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky 69
Tabulka č. 16 - Export skupiny č. 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky 69
Tabulka č. 17 - Export skupiny č. 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu 70
Tabulka č. 18 - Export skupiny č. 7 - Stroje a dopravní prostředky 72
Tabulka č. 19 - Export skupiny č. 8 - Průmyslové spotřební zboží 73
Tabulka č. 20 - Export skupiny č. 9 - Komodity a předměty obchodu 74
Tabulka č. 21 - Nejhodnotnější položky českého exportu v roce 2006 v CZK (tis.) 75
Tabulka č. 22 - Nejhodnotnější položky českého exportu v roce 2015 v CZK (tis.) 76

Seznam zkratek

BMP 5 – 5. verze manuálu pro sestavení platební bilance

BMP 6 – 6. verze manuálu pro sestavení platební bilance

CZK – Koruna česká

ČLR – Čínská lidová republika

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DRC – Rozvojová a reformní komise

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

KS – Komunistická strana

NDRC – Národní rozvojová a reformní komise

NELG – National Energy Leading Group

NPC – Všečínské shromáždění lidových zástupců

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

RMB – Čínská jüan

SITC – Standard International Trade Classification

USD – Americký dolar